

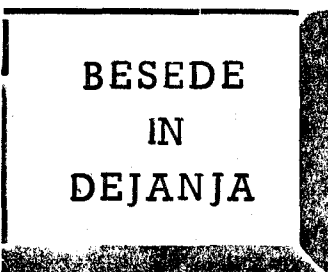

Bliza se dan mrtvih. Kako preprosto, vsakdanje zveniti besedi »dan mrtvih«. In vendar zgovorno povesta, da je ta dan posvečen spominu vseh, ki so bili, a jih ni več. Dan mrtvih vsako leto trka na človeška srca in jih spominja svojcev, prijateljev in znancev. Milijoni sledijo klicu, ki jih popelje na grobove, kjer počivajo njihovi dragi. Gomile, okrašene s poslednjim jesenskim cvetjem, v lahнем vetru trepetajoči plamenji lučk, prižganih s tresočo roko in drhteča srca, polna toplote, so hvaležen spomin umrlih.

V sivino meglenega jesenskega jutra se dviga širok po naši domovini nešteto nemih spominov na krvavo, a zmagovalno pot naših narodov, nešteto simbolov znanih in neznanih partizanskih grobov. Tudi te grobove bo odelo jesensko cvetje. Tudi njim v spomin bodo zagorele lučke, preživelim pa bodo osvetile pot nazaj v temno, bolečo preteklost.

Da, tudi grobove partizanov in talcev odeva cvetje. Obiskujejo jih pionirji. Šolska mladina

posveča delček svoje mladosti spominu naše preteklosti. Ob okrašenem grobu neznanega junaka vzdrihti prenekatero mlado srce v hvaležnem ponosu.

● Misli s svojo glavo!

So ljudje, ki zapuščajo Zvezo komunistov, ker se jim zdi, da je preveč prepuščeno njihovem razmišljanju, njihovim presojam in odločitvam. Pravijo, da so proti anarhiji, v resnici odklanjajo samsko, da bi se v organiziranem, naprednem gibanju razvijali kot močne, svobodne osebnosti, navedene misliti s svojo glavo.

Komunist — 18. X. 1968

● Bolezen, kakršne ni drugod po svetu

Po podatkih Republiškega zavoda za socialno zavarovanje je bilo v prvih sedmih mesecih letos v Bosni in Hercegovini 3.790.384 dni izostankov z dela. Statistiki so izračunali, da je v tem času vsak dan izostalo z dela okoli 25.000 delavcev in uslužbencev. To pomeni, da dnevno ni delalo pet kompletov tovarn, ki zaposlujejo po pet tisoč delavcev.

Borba — 18. X. 1968

● Zasebne tiskarne — vir zaslužkarstva

Kako je mogoče razumeti, da zasebno tiskarsko dejavnost lahko opravlja razen nekaterih tiskarjev, tudi npr. šofer, kamnosek, zlatar, upokojenec, prevoznik, občinski odbornik, študent, lukser, akad. slikar, strugar itd.; nestrokovnjaki vodijo veliko večino zasebnih tiskarn;

Delo — 18. X. 1968

● Število štipendij raste

Tehnične fakultete — strojna, elektrotehnična, metalurška — pa tudi prirodoslovno matematična že več let vzdržujejo svoj ritem; odstotek študentov, ki na teh fakultetah dobivajo štipendije, se ne znižuje, če pa primerjamo absolutne številke, potem opazimo, da se zvišujejo. Na strojni fakulteti je na primer leta 1963/64 prejelo štipendije 1924 študentov, leta 1966/67 že 2175, a lani 2800, realno pa je pričakovati, da jih bo letos še več.

● Uspeh naših ladjedelnic

V zadnjih desetih letih je naša država stalno na desetem oziroma dvanajstem mestu vrstnega reda svetovnih ladjedelnic. Tako visoko mesto so naše ladjedelnice zaslu-

žile predvsem z visoko kvaliteto svojih proizvodov, s hitrimi dobavnimi roki in s konkurenčnimi cenami na tržišču.

Politika — 22. X. 1968

● Kdo je krivec za diskriminacijo?

Podjetja tekstilne industrije ugotavljajo, da bodo prisiljena omejiti izvoz in s tem tudi proizvodnjo, če bodo ostali še nadalje v veljavi obstoječi uvožno-izvozni instrumenti oziroma režim, ki diskriminacijsko obvezuje le del tekstilnih podjetij, da morajo z visokimi dinarskimi izgubami izvažati gotove izdelke na konvertibilne tuge ter si tako pridobiti pravico do uvoza surovin, medtem ko nekatera podjetja prihajajo do deviznih sredstev brez obveznosti izvoza.

Gospodarski vestnik — 18. X. 1968

● Pa govorimo o brezposelnosti

Znani kmetijsko-industrijski kombinat iz Bečejja blizu Novega Sada je pred kratkim razpisal natečaj za 40 pripravnikov in strokovnjakov z visoko in višjo strokovno izobrazbo, predvsem začetnikov. Toda po dveh tednih se na razpis ni nihče javil, razen neke ženske iz okolice Prištine, ki je diplomirala na ekonomski fakulteti in ima dvajset let delovne dobe.

Delo — 19. X. 1968

● Nič kaj rožnati podatki

V Sloveniji končuje osemletko povprečno 31.000 ljudi letno, 18.500 se jih vpiše v šole II. stopnje, med ostalimi jih je brez popolne osemletke 8050, 3000 pa jih ostane brez dela s popolno osemletko.

Oslp na naših osemletkah je 36 odstotkov. Med nezaposlenimi v Sloveniji 59,7 odstotka nima kvalifikacij, poklicno šolo ima 23 odstotkov nezaposlenih, srednjo šolo 1,5 odstotka, visoko ali višjo pa 5,8 odstotka nezaposlenih.

Mladina — 21. X. 1968

● Če se Janezek ni učil...

Po sklepu samoupravnih organov v podjetju »Petar Drapšin« v Mladencu mora okoli 400 nekvalificiranih delavcev, med katerimi jih je nekaj zaposlenih tudi pri kompliciranih strojih, odstopiti svoja mesta mlajšim tehnikom in takim, ki so končali šole za kvalificirane delavce. Vsem je postalo jasno, da kolektiv, v katerem je vsak tretji nekvalificiran, ne more zadovoljiti tržišča niti prebroditi trenutkov krize, ki se od začetka reforme večkrat pojavlja.

Do sedaj so sprejeli že 58 mladih delavcev s končano šolo za kvalificirane delavce in 11 tehnikov. Le-ti so prevzeli delovna mesta nekvalificiranih in so že v prvih mesecih svojega dela pri strojih dosegli odlične uspehe.

Borba — 21. X. 1968

Vam, bratje, pa pesem ljubezni doni in večna zahvala vam bodi!

Toda ta ugotovitev naj nas ne pomirja pred vsiljivim vprašanjem. Naj poleti naš spomin nazaj na prireditve organizacij borcev, še predvsem na komemoracije, posvečene spominu padlih žrtev za svobodo! Ali smo bili vselej zadovoljni z udeležbo? Ali se ne zdi, da smo pogosto pogrešali prenekaterega znanega tovariša soborca? Ali ne, da je manjkalo lepo število predstavnikov družbenih in političnih organizacij? Tudi mi nismo vselej upoštevali naše člane dolžnosti. Spomin, ta pravični sodnik, pritiska na našo vest...

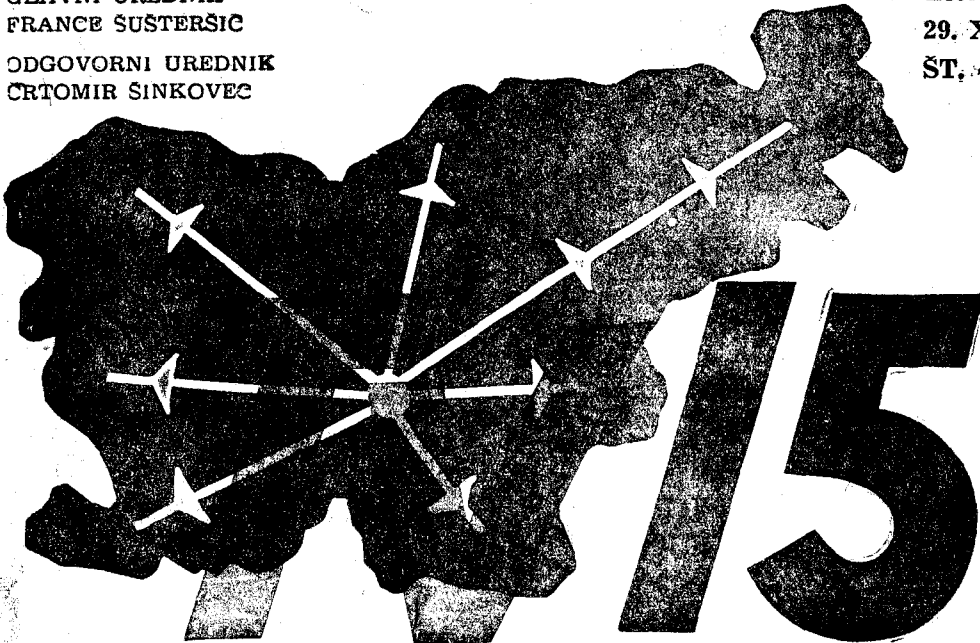
Se postojmo, tovariši — in pokramljajmo! Z begom resnice ne spremenimo! Ali nismo bili tudi mi, ali nismo bili vsi člani ZB kandidati smrti, če bi nas zalotil okupator? Ali ne bi tudi mi pod rušo upravičeno pričakovali obiska preživelih?

TOVARIŠI, vsaj letos, v letu, ko so bile v socialističnem svetu kruto teptane ideje naše revolucije, ideje, za katere so mnogi žrtvovali svoja življenja, se udeležimo svečanosti ob dnevu mrtvih pri spomeniku žrtev ter se poklonimo njihovu spominu.

V. Č.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRTO MIR SINKOVEC

Leto VI
29. X. 1968
ŠT. 43

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Bi bila ločitev umestna?

V 42. številki našega lista smo na 1. strani brali članek z naslovom »Zahteve predstavnikov rezervnih oficirjev in podoficirjev«. Gre za poročilo o nedavnem posvetovanju predstavnikov rezervnih oficirjev in podoficirjev v Beogradu, na katerem so glede na potrebe po krepitvi obrambne sposobnosti naše države in pripravi na vseljidsko obrambno vojno izrekli zahteve, naj bi se ZROP izločila iz okvira Zveze združenj borcev NOV.

povprašali tovariša Rudolfa Hribernika-Svaruna, republiškega sekretarja za narodno obrambo SR Slovenije, in Jožeta Merlaka, sekretarja komisije za rezervne oficirje in podoficirje republiškega odbora ZRB NOV:

RUDOLF HRIBERNIK-SVARUN, republiški sekretar za narodno obrambo SR Slovenije:

»Najprej naj povem, da bi rad vedel, kaj tisti, ki razdružitev predlagajo, skušajo s tem doseči. Doslej mi namreč ni tega nihče povedal. Prav tako mi ni znano, kako bi delovala nova organizacija rezervnih starešin. Kdo bi jo oskrboval z denarjem, kakšne bi bile oblike dela in s kom bi bila povezana, kdo bi usmerjal njeno delo?

Odločno sem proti temu, da bi se dve organizaciji razdružili. Po mojem mišljenju bi to pomenilo podirati vse tisto, kar smo doslej že naredili. Če je pri nas v Sloveniji ZROP uspešno delovalo, je to predvsem rezultat povezave z ZRB. V ZRB je obilo ljudi, udeležencev revolucije, ki imajo bogate izkušnje — tako vojaške kot politične in organizacijske — in ki lahko veliko naredijo za utrjevanje tradicij NOB med ljudmi. Pri nas smo tudi dosegli udeležbo nad 90 odstotkov pri strokovnem usposabljanju članov ZROP, pri nas imamo tudi svoj tisk.

Zdi se mi, da predlog o razdružitvi izvira od ljudi, ki hočejo reorganizacijo za vsako ceno, kar je pogosto že naša bolezen. Zakaj ne bi raje — namesto da vse staro zavržemo — izpopolnjevali dosedanje oblike?

V ZROP je razmerje med udeleženci revolucije in mlajšimi nekako 60 proti 40 v korist mlajših. Morda je predlog o razdružitvi posledica tega, da se mlajši niso mogli uveljaviti, oziroma jim tega niso dopustili. Ali ni preostalih 40 odstotkov udeležencev revolucije v ZROP velik izvir dragocenih izkušenj? Zato se mi zdi, da je morda predlog o razdružitvi tudi sad zapostavljanja mlajših. Zakaj ne bi nesporazumov namesto z reorganizacijami urejali s smelejšim vključevanjem mlajših v vodstva?

Drugo je vprašanje podpore, ki so jo dajale organizacijam ZROP druge družbeno-politične organizacije, uprava in JLA. Zdi se mi, da je bila ta podpora sila majhna. Od JLA smo prejeli vsa leta — razen za 1967 in 1968 — samo programe, ki jih nismo mogli izvajati zaradi pomanjkanja denarja in opreme. Pri nas smo izločili vse tisto, kar je presegalo naše možnosti. Zato bi predlagal, da bi dali ZROP najprej primerne programe za strokovno usposabljanje. Take programe, ki bi bili v skladu z našimi načeli za vseljidsko obrambno vojno in ki jih je mogoče izvajati. Morda je vzrok težnji po ločitvi tudi razkorak med tistimi, kar je možno, in tistimi, kar od ZROP zahtevajo?

JOŽE MERLAK, sekretar komisije za rezervne oficirje in podoficirje republiškega odbora ZRB NOV Slovenije:

»Naš dosednji način dela — vsaj v Sloveniji — v okviru ZRB se je zelo obnesel, in sicer zato, ker so ZROP ob pomoči tako ugledne organizacije, kot je ZRB, izvajala naš lastni, republiški program strokovnega usposabljanja. Nismo imeli nobenih težav, naše komisije so lahko delovale popolnoma svobodno in ni bilo s strani nobenih ovir.

Nekateri mislijo, da ZROP v okviru ZRB slabo delajo, češ da ima ZRB druge naloge in se ukvarja z drugačnim delom, kot na primer s socialnimi vprašanji članstva, zato pa nima dovolj moči za delo v okviru ZROP. Zdi se mi, da to ni točno, ker je delo ZROP predvsem odvisno od ustreznih komisij občinskih odborov ZRB. Če so te delovne, delo gre, drugače pa ne.

Prav tako očitajo nekateri, da je v ZROP 60 odstotkov mladih, 40 odstotkov pa »starih«, to je udeležencev NOV.

Menijo, da bi po razdružitvi imeli mladi več vpliva v ZROP, kot ga imajo zdaj, in bi zato organizacija bolje delovala. Osebnostno menim, da to ni bistveno vprašanje, ampak da je izvajanje strokovnega programa tesno povezano z gmotno pomočjo družbe. Doslej je šlo za enega člana ZROP iz proračuna zveznega sekretariata za narodno obrambo le 250 starih dinarjev letno!

Če bi se ZROP ločila od ZRB — kdo bi dal denar za delovanje nove organizacije? V vsaki občini bi morali imeti vsaj enega uslužbenca samo za rezervne oficirje in podoficirje, medtem ko je zdaj tehnične posle opravljal en sam za ZB, ZVVI in ZROP. Samo v Sloveniji bi potrebovali 70 uslužbencev ali letno ob povprečnih slovenskih mesečnih prejemkih 2.000.000 novih dinarjev. Kje so še stroški za posebne pisarne, pisarniški material, poštno uslugo in drugo, kar potrebuje urad za nemoteno delo?

Naša republiška komisija za ZROP je o razdružitvi že razpravljala in ugotovila, da ne bi

bila umestna, vsaj dokler ne bo sklenjeno, kdo bo novo organizacijo gmotno vzdrževal.

Kot mi je znano, za zdaj nobena zvezna ali republiška ustanova nima za ta namen denarja in bi torej spet vse padlo na hrbet občinskim skupščinam, ki bodo morale samo za obvezno strokovno izobraževanje rezervnih oficirjev in podoficirjev letno plačevati po 15 do 20 novih dinarjev za enega člana, poleg tega pa še nositi stroške za po enega uslužbenca.

O nameravani razdružitvi ZROP in ZRB sta spregovorila dva odgovorna človeka in navedla vzroke, zakaj se z nje ne strinjata. V glavnem bi te razloge lahko razdelili v dve skupini:

● Razdružitev bi škodovala povezanosti naših sodočnih načel za obrambno vojno s tradicijami iz NOB.

● Poslovanje bi se močno podražilo, za kar bi morala družba dati dodatna sredstva.

Pričakujemo, da se bodo oglašili tudi drugi in povedali svoje mnenje.

OB VAJI CIVILNE ZAŠČITE V KRANJU

»Bilo je bolje, kot smo pričakovali«

Republiškemu sekretarju za narodno obrambo, tovarišu Rudolfu Hriberniku-Svarunu, smo zastavili nekaj vprašanj v zvezi z vajo civilne zaščite, ki je bila v Kranju 19. oktobra letos.

Vprašanje: Zakaj ste izbrali za vajo ravno Kranj?

Odgovor: To je srednje veliko mesto, dovolj pregledno, da v njem lahko pridejo do izraza posamezni elementi in celotna organizacija vaje. Mesto je hkrati sedež občinske uprave, tako da smo lahko prikazali tudi njeno delo v vojni razmerah. Razen tega je mesto tudi pregledno za opazovalce, kar je zelo važno, saj je vaja imela

predvsem učni pomen. Razen tega so v Kranju vsi odgovorni na čelu s predsednikom občinske skupščine pokazali za naša prizadevanja veliko poslušnosti. Predsednik je takoj postal pobudnik naših težnj in se je ves posvetil izvedbi vaje.

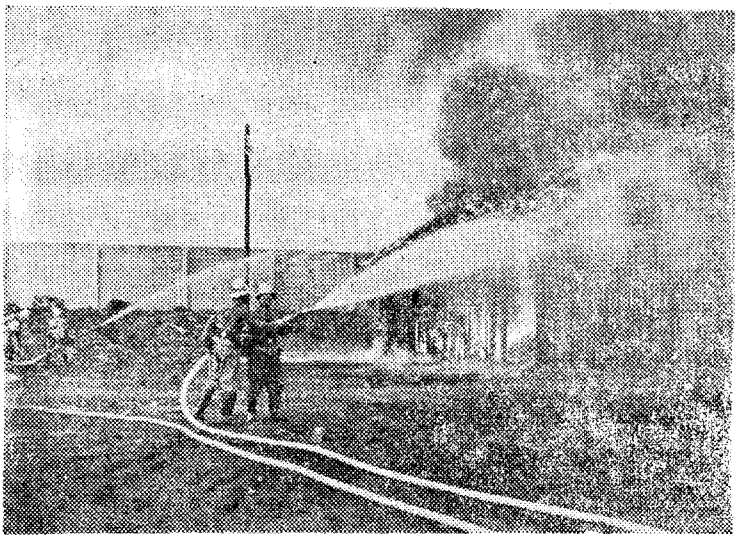
Vprašanje: Zakaj ste kljub stroškom organizirali tako vajo?

Odgovor: Do zdaj smo glede civilne zaščite pri nas napravili zelo malo. Zdjaj pa smo teore-

tično in programsko že pri koncu dela in imamo izdelane načrte za široko zasnovano organizacijo na vsem našem ozemlju. Kranjska vaja je bila prva potrditev naših zamisli v praksi, nekakšen preizkus naših teoretskih in programskih načel. Torej smo skušali nekako teorijo izpopolniti s prakso.

Uredili smo tudi sistem alarmiranja in obveščanja za vsa večja mesta in občine ali pa ga bomo v najkrajšem času, vsekakor do konca leta, v Kranju smo ga preizkusili in pokazali gostom.

O kranjski vaji smo posneli dva poučna filma v barvah — vsak bo trajal po 20 minut — ki ju bodo predvajali po kinematografih in ob predavanjih. Nadalje smo na vajo povabili 265 gostov, samih odgovornih ljudi na vodilnih mestih, ki naj bi na svoje oči in ušesa videli in slišali, kako poteka prehod občine v vojno stanje in kakšni bi utegnili biti prvi dnevi vojne. Vabili smo vse slovenske predsednike občinskih skupščin, vse načelnike občinskih oddelkov za narodno obrambo, člane sveta za narodno obrambo in odbora za narodno obrambo naše republike, predstavnike JLA in predstavnike sekretariata za narodno obrambo iz drugih republik. Gostov pa je prišlo mnogo več, kar je dokaz velikega zanimanja za tako vajo. Iz sosede Hrvatske so prišli celo mnogi zastopniki občin.

V tovarni »Sava« so za »požar« žrtvovali staro barako

(Nadaljevanje na 3. strani)

Kavčič obiskal Gradišćansko. — V Eisenstadtu (Železnem) na Gradišćanskem sta imeli uradne pogovore slovenska vladna delegacija, ki jo je vodil predsednik IS Slovenije Stane Kavčič, in delegacija gradišćanske vlade na čelu z deželnim glavarjem dr. Theodorjem Keryjem. Obe strani sta ugotovili, da se zdaleč nista izkoristili vseh možnosti za bolj učinkovito gospodarsko in kulturno sodelovanje.

Obisk iz Zambije. — Zambijski zunanji minister Reuben Kamanga se je najprej pogovarjal z državnim sekretarjem za zunanje zadeve Markom Nikežem o političnem položaju v Afriki, nato pa ga je sprejel predsednik Tito. Obe strani sta še posebno obsežno govorili o gospodarskem in znanstveno-tehničnem sodelovanju. Minister Kamanga se je pogovarjal tudi z dr. Grivčevim.

De Gaulle v Turčiji. — Francoski predsednik de Gaulle se mudi na šestdnevem uradnem obisku v Turčiji; je prvi francoski predsednik, ki je obiskal Turčijo. Na poti ga spremlja tudi minister za zunanje zadeve Michel Debré. Na sporedu so tri srečanja med predsednikoma obeh dežel. De Gaullov obisk v Turčiji bo manjšega političnega pomena kot na Poljskem in v Romuniji.

19. olimpijske igre končane. — V Mexicu so se slavnostno končale 19. olimpijske igre, velika manifestacija želje po sožitju med narodi vsega sveta. Po pričakovanjih so večji del kolajn osvojile ZDA, medtem ko je Sovjetska zveza v primerjavi z olimpiado v Tokiju razočarala. Jugoslovanska ekipa je bila od vseh jugoslovanskih doslej najuspešnejša: 3 zlate, 3 srebrne in 2 bronasti medalje.

DOGODKI TEDNA

4. novembra sestanek KPF in KP SZ. — Centralni komite francoske KP je na svojem zasedanju soglasno potrdil svoj sklep, da ne odobrava vojaške intervencije v Češkoslovaški in hkrati sprejel predlog za sestanek s KP SZ. V delegaciji KP Francije, ki naj bi se 4. novembra sestala z delegacijo KP SZ, naj bi bili: Waldeck Rochet, Duclos, Guyot, Marchais in Kanapa.

Dosmrtna ječa za vojnega zločinca. — V Münchnu so obsodili na dosmrtno ječo nekdanjega nacističnega narednika Huga Raschendorferja. Dokazano je, da je sodeloval pri pobijanju Židov v koncentracijskem taborišču Holm na Poljskem v letih 1941 in 1942. Obsojeni je še med razpravo povzročil incident, ko je vpil: »Svoboda Nemčiji!«

Dan Združenih narodov. — Ob dnevu Združenih narodov 24. oktobra je generalni sekretar OZN U Tant izdal naslednjo poslanico: »23. obletnico ustanovitve OZN praznujemo z mračnim spoznanjem, da se ideali in cilji, postavljeni v ustanovni listini OZN, niso uresničili tako, kakor smo pričakovali in da tudi niso rodila sadu nekatera naša najbolj iskrena upanja.«

170 milijard dolarjev za oboroževanje. — V ekonomskem komiteju generalne skupščine OZN so navedli med razpravo o financiranju razvoja podatke, da bodo celotni vojaški izdatki na svetu letos dosegli fantastično številko 170 milijard dolarjev. Ta primer kaže, kakšne velikanske možnosti bi se odprle, če bi del teh sredstev uporabili za razvoj nerazvitih dežel.

Ustavna zakona o češkoslovaški federaciji. — Češkoslovaška ljudska skupščina je soglasno sprejela ustavno zakona o češkoslovaški federaciji in o položaju narodnosti. S tema zakonoma so ustanovili dve enakopravni politični in nacionalni skupnosti — Češko socialistično republiko in Slovaško socialistično republiko v okviru ČSSR. Zakona bosta pričela veljati 1. januarja 1969.

Preobrat v Nigeriji. — Francoska vojaška pomoč je že taklikšna, da so secesionistične bafarske sile zlahka prešle v ofenzivo in zavzele mesto Okigwi, 80 km južno od Enuguja in se pripravljajo na osvoboditev mesta Abe. Federalne čete dobivajo orožje predvsem od Velike Britanije in Sovjetske zveze. Francoska intervencija ustvarja nevarnost, da se razširi mednarodno vmešavanje v Nigerijo.

7 milijonov kilometrov v vesolju. — Ameriška vesoljska ladja »Apollo 7«, ki utira človeku pot na Mesec, je 163-krat obkrožila Zemljo in preletela 7.300.000 kilometrov ter se uspešno vrnila na Zemljo. Skoraj istočasno je velik uspeh dosegla tudi sovjetska vesoljska tehnika: polkovnik Beregovov je uspešno približal svojo vesoljsko ladjo drugi vesoljski ladji.

Demonstracije na Japonskem. — Iz Tokia, kjer se je okrog šest tisoč študentov ostro spopadlo s policijo med demonstracijami proti vojni v Vietnamu, so se demonstracije ob »mednarodnem dnevu borbe proti vojni« razširile tudi na druga mesta na Japonskem. Premier Sato je potrdil, da so proti demonstrantom uporabili vsa zakonita sredstva.

Bumedien govoril na nacionalni konferenci. — Predsednik alžirskega nacionalnega sveta Huari Bumedien je na nacionalni konferenci kadrov odkrito govoril, kar je bilo doslej neizrečeno: na vsem, kar se dogaja v deželi od poskusa državnega udara Tahara Zbirija decembra lani. Med drugim je obtožil neke kroge doma in v tujini, da še vedno upajo, da bo oblast pristala v vodah zahodnih kapitalistov.

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

»Čast mi je, da so me sprejeli med tiste, ki so se nekoč za nas borili«

Tako je dejal mladi komunist Zvonko Leban, dijak strojne tehnične šole v Mariboru, ko so ga zadnjo soboto sprejeli v vrste Zveze komunistov v

Mariboru. Marinka Miletič pa je ob tej svečanosti, ko je bila sprejeta v vrste mladih komunistov, dejala: »Sprejem v Zvezo komunistov je eden od naj-

Skupna grobnica 70 padlih jelovških partizanov v parku v Radovljici je vedno lepo urejena. Tudi jeseni je okrašena s cvetjem. Tu počiva tudi narodni heroj Jože Gregorčič.

Mladina bo okrasila grobove

Sekretariat občinskega odbora Zveze združenj borcev NOV Litija je pred kratkim naslovil na vse osnovne šole na območju občine Litija posebno pismo, v katerem jim je posredoval podatke o vseh spomenikih, spominskih ploščah ter kamnih in grobiščih v spomin na padle borce.

Šolskim vodstvom so priporočili, naj bi šolska mladina pred dnevom mrtvih uredila in okrasila vse spominske plošče, spomenike in grobišča borcev, talcev in aktivistov NOV, posebej pa še spomenike in grobišča neznanih borcev NOV. To naj bi šolska mladina storila tudi ob drugih praznikih, zlasti še pred dnevom borca, dnevom republike in 24. decembrom — praznikom občine Litija.

Med poukom pa naj bi mladim govorili o pomembnosti vseh spominskih obeležij na li-tijskem področju, in sicer v povezanosti z bojem vseh naših

narodov za novo Jugoslavijo. V Litiji poudarjajo, da bi morali mladino v večji meri seznanjati s herojsko borbo jugoslovanskih narodov in slovenskega ljudstva in tako krepiti zavest, da se je iz tega boja in krvi rodila nova Jugoslavija, v kateri živi zdajšnja mlada generacija svojo srečno mladost.

-M-

Obvestilo

Občinski odbor ZZZB NOV Škofja Loka in ZB Škofja Loka prireja 1. novembra ob 9. uri zjutraj pred domom ZB v Škofji Loki žalno komemoracijo v spomin padlim borcem in drugim žrtvam fašističnega nasilja. Vabimo vse svoje padlih borcev in drugo prebivalstvo, da se komemoracije udeležijo v čimvečjem številu.

Žalne svečanosti v občini Kranj

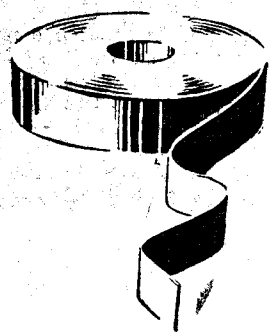
Vsa združenja borcev v sodelovanju z drugimi organizacijami po občini Kranj se že marljivo pripravljajo za dostojno počastitev padlih borcev in žrtv fašističnega terorja ob letošnjem dnevu mrtvih.

Centralna žalna komemoracija bo pred spomenikom padlih na Trgu revolucije v Kranju, v četrtek, 31. oktobra ob 17. uri. Nastopala bo godba, pevski zbori, recitatorji in govorniki.

Prav isti dan pripravljajo Združenja borcev komemoracije tudi v Naklem, v Predosljah, na Primskovem, na Jezerškem in na terenu Huje-Planina. Na sam dan mrtvih, 1. novembra ob 9. uri, pa so predvidene komemoracije v Stražišču in v Žabnici. Tudi po drugih krajih občine pripravljajo ustrezne komemoracije. V sodelovanju s kulturno prosvetnimi organizacijami so povsod predvidene godbe, pevski zbori, recitatorji in govori. Zlasti se letos pripravljajo na te prireditve šolska mladina. Šolska mladina

ima tudi predvidene obiske raznih osamljenih grobišč in spominskih obeležij, ki jih bodo dostojno okrasili in se z recitacijami in petjem oddolžili spominu fistihi, ki so padli za to, da mi danes svobodno in lepše živimo.

K. M.

Če hočete, da bo embalaža trdno olepljena, uporabljajte odlične lepilne trakove iz tovarne

Izdelovalnica gumiranega papirja Velenje

Vabilo na žalno svečanost

Združenje borcev »Kodeljevo« vabi na žalno svečanost, ki bo pri spomeniku padlim borcem na Kodeljevem v ulici Goce Delčeva dne 30. X. 1968 ob 16.30. Predvsem vabimo svoje padlih, bivše borce, aktiviste in ostale občane.

Odbor

OB TABORNEM OGNJU

no pri Litiji. Njegov prispevek NOB in graditvi domovine po vojni je precejšen: za NOB je ilegalno delal od leta 1941, v partizanih je bil od avgusta 1943. V vojaški službi je ostal še po vojni, do leta 1949. Dolg je seznan funkcij, ki jih je zatem opravljal. Leta 1965 so ugotovili, da je težje bolan. Martin pa ni nikomur tožil o svojih tegobah, pač pa vestno delal v službi in v ZB. Bolezen in smrt sta nato prekinili njegovo nesebično delo. Zatem je prišlo pismo, polno očitkov:

»... Združenje borcev Smartno-Litija za svojega zavednega in predanega borca za osvoboditev Jugoslavije ni moglo ali ni

Ze večkrat so se nam oglašili bralci in z žalostjo in ugotovili: tega in onega tovariša, zgledega borca in plodnega družbenopolitičnega delavca so pokopali brez besede v slovo, brez besede v zahvalo za ves trud, ki ga je bil vložil v delo organizacije. — Umrl je Martin Repina, član ZB Smartno.

hotelo ali je bilo preveč malomarno, da bi si tovariši vzeli vsaj nekaj ur časa in opravili svojo dolžnost, da bi se poslovili od njega in mu izkazali čast s kakšnim govorom ali kako drugače.«

Takih spodsrljajev je mnogo: na tovariša, ki je med vojno štiri leta branil domačo zemljo, po vojni pa si z vsemi močmi prizadeval, da bi njegova dežela čimlepše živela. Izgoreval je: na udarniškem delu, nato v podjetju, v pisarnah in na sestankih številnih organizacij, predvsem pa borčevske. Toda tovariš je prečnil svoje življenjske moči, ki so naglo otekale. Morda je že v partizanih izgubil del zdravja. Nato še povojno delo. Neznatoma smo izvedeli: »... umrl je sredi dela za lepo prihodnost socialistične skupnosti.«

Omenjena delovna pot je lastna mnogim poštenim partizanom, ki so se kot idealisti zavedali, da družba potrebuje njihovo sodelovanje, njihovo izkušnjo, zavzetost za cilje, kakršne je sprejela revolucija. To prizadevanje, ko je človek vlagal vse svoje moči kot naložbo, ki se bogato obrestuje, ni merljivo, nihče ga ne more vrednotiti v denarju. Zato so partizani delali brez-

plačno, nekateri so vendarle dobivali skromne nagrade. Toda to so bile le nagrade, simbolično priznanje za delo, ki se ga ne da plačati.

Tovariša, ki ga poznajo vsi borci združenja, ki je zanje storil toliko dobrega, ni več med nami. Včeraj je umrl. In sedaj nastopi problem: kdo bo govoril ob njegovem grobu.

Ko bi le pokojnik vedel, koliko skrbi bo po svoji smrti še povzročal svojim nekdanjim sodelavcem! Končno naložijo tovariši skrb nekemu, ki je bolj vešč peresa in pozna pokojnikovo življenje. Toda piscu sta pero in misel okorna. Na dan pogreba je list papirja pred njim še vedno prazen. In tak je še vedno takrat, ko bi bilo treba pokojniku spregovoriti besede zahvale in slovesa. Pa to stori župnik, ki pozna pokojnikovo družino, pa je prišel za pogrebom.

Po pogrebu tu in tam padejo očitki. Tovariše zapeče vest. Mu bomo že pokazali, temu Franceljnu. Obljubil je napisati govor. Pa ga še za pogrebom ni bilo. Lagal nam že ne bo, da ima gripe.

In pri madež je ostal. Kje ste tovariši, ki »ste se borili z menoj z ramo ob rami«?

Ob dnevu mrtvih nam rojijo po glavah čudne misli s priokusom sramu. Vsekakor bomo poskušali čimbolj trdno zagotoviti: človek je tudi po smrti človeku brat. In lažje nam bo.

Z. C.

OBISK STAREGA PRIJATELJA

»Pri vas se počutim kakor doma«

Pretekli teden je obiskal Slovenijo William Jones, nekdanji vodja angleškega vojaškega odposlanstva pri glavnem štabu NOV in PO Slovenije. Ob tej priložnosti je obiskal Ljubljano in kraje okoli Žužemberka, našemu sodelavcu pa je odgovoril na več vprašanj

ravnici. Redim 30 goved in 2 konja, imam tudi traktor in razne stroje. Ukvarjam se torej z živinorejo. Moja farma se imenuje »Belgrade« in leži 23 milj od niagarskih slapov. Za živino skrbim sam z ženo, občasno mi pomaga kak delavec.

Vprašanje: Kje ste vse bili in kaj ste delali, preden ste prišli k našim partizanom?

Odgovor: Udeležil sem se I. svetovne vojne. Začel sem kot kaplar, končal kot poročnik.

Petkrat sem bil ranjen v bojih v Franciji in Belgiji. Izgubil sem oko in imam poškodovano nogo. Po I. svetovni vojni sem študiral v Halifaxu, rad bi bil postal zdravnik. Po štirih letih pa sem moral univerzo zapustiti, ker nisem imel zadosti denarja. Nato sem se ukvarjal s posredovanjem pri prodaji in nakupu nepremičnin v Torontu.

Vprašanje: V svojem življenju ste prepotovali in si ogledali dosti sveta. Toda najbrž vam je — seveda poleg domovine — najbolj prišla k srcu Jugoslavija. Zakaj?

Odgovor: Bil sem v Peruju in Čileju, v Franciji in Belgiji in drugod in resnično sem najbolj vzljubil Jugoslavijo. Zakaj? Od vseh dežel se mi zdi najlepša. Ljudje so prijazni, prišerni, gostoljubni, predvsem pa svobodoljubni. So tudi veliki idealisti in so zato ogromno žrtvovali v vojni. In vedeli so, zakaj se žrtvujejo.

Tudi v moji domovini Kanadi živi mnogo Jugoslovancev. Mnogi izmed njih so se povzpeli na visoke položaje v znanosti in upravi ter gospodarstvu. Tudi v sindikalnem gibanju se nekateri zelo odlikujejo. Vsepo-
vredno, kjer delajo, slovijo kot odlični borci za pravice malega

človeka. Zelo so resnicoljubni in delavni. Primejo za vsako delo, tudi za najslabše, če trenutno ne najdejo boljšega. Odporni so proti podnebnju in delovnim razmeram, drugače pa tudi zelo družabni. Med njimi in domačini ni nobenih razlik. Skratka, prav taki so, kot da bi bili kdaj partizani in kakršni so bili vaši ljudje v vojni in miru.

Vprašanje: Kolikokrat ste bili po vojni pri nas? Ali ste opazili kakšne spremembe med enim in drugim obiskom?

Odgovor: Zdaj sem že četrtrič po vojni pri vas. Dvakrat sem bil sam, dvakrat s soprogo. Opažam velik gospodarski napredek na vseh področjih. Zadnjič sem bil pri vas leta 1961 in tudi od tedaj vidim napredek.

Vidim in čutim, kako se vaša dežela trudi, da bi ohranila mir v svetu. Zelim, da bi vsi vi živeli v miru in se trudili za boljše življenje ter da bi moja domovina in vaša država živeli v prijateljstvu.

Kadar pridem k vam, se počutim, kot bi prišel domov. Bivanje med vami je zame vedno veliko doživetje.

Vprašanje: Kakšen je, poleg obiska dragih starih znancev in znanih krajev, namen sedanjega vašega potovanja?

Odgovor: Leta 1945 sem napisal knjigo »Dvanajst mesecev med Titovimi partizani«. Kasneje so jo prevedli v slovenščino in srbohrvaščino. To knjigo sem napisal takoj po vojni, ko so bile drugačne politične razmere v svetu in sem moral kot uradna oseba o marsičem molčati. Razen tega nisem imel na voljo skoraj nobenih dokumentov. Šele zdaj jih počasi dobivam in jih bom lahko upošteval.

Zdaj, ko nisem več v službi, bom lahko pisal o vsem, kar vem in mislim. Pišem namreč novo, izpopolnjeno pričevanje o mojih vtihih iz časov, ko sem bil pri vas.

Od vseh bojev, ki sem jim bil priča pri vas, se najbolj spominjam napada na Žužemberk julija 1943. Zdaj sem si ogledal okolico tega kraja in

prizorišče bojev, kar bom upo-
rabil pri pisanju.

Vprašanje: Nikakor ne boste mogli obiskati vseh znancev, ki bi vas radi sprejeli in se z vami pogovorili. Vse preveč jih je, ki vas poznajo in se vas radi spominjajo kot poštenega človeka, ki je veliko naredil, da je resnica o našem boju prodrla v svet. Morda tistim, ki

jih ne boste utegnili srečati, želite kaj sporočiti prek našega lista?

Odgovor: Oba z ženo lepo pozdravljam vse stare znance, posebno nekdanje partizane. Obenem jim tudi prinašava pozdrave vseh Jugoslovancev, ki žive v Kanadi. Vsem se zahvaljujem za gostoljubje in prijaznost.

Zapisal MP

William Jones s soprogo in tov. Janko Rudolf si s karto v rokah ogledujejo prizorišče bojev

»Bilo je bolje, kot smo pričakovali«

(Nadaljevanje s 1. strani)

Vprašanje: Kako ste vi osebno in odgovorni uslužbenci sekretariata zadovoljni z vajo?

Odgovor: Tako jaz osebno kot moji tovariši in sodelavci smo z vajo zelo zadovoljni. Do-

segli smo vse, kar smo načrtovali, celo več. Skratka, bilo je bolje, kot smo pričakovali.

Lahko pohvalimo vse izvajalce in organizatorje, ki so pokazali veliko delovne vneme in sposobnosti, da je bilo vse tako, kot je bilo. S predsednikom kranjske skupščine tovarišem Zalokarjem na čelu so naredili vse, da bi vaja dosegla svoj namen.

Kolikor sem osebno videl take in podobne vaje po drugih krajih, lahko trdim, da je bila le-ta nad povprečno ravni. Govoril sem s strokovnjaki za posamezna področja civilne zaštite in s strokovnjaki nekdanje protiletalske zaštite in tudi oni so jo pohvalili.

Ob koncu bi rad dodal še to, da je k uspehu vaje veliko pripomoglo tudi sodelovanje vojske. Tako letalskih enot iz Zagreba in Cerkelj ter poveljstev vojnega področja in okrožja ter kranjske garnizije.

Vprašanje: Ali so bile tudi kake pomanjkljivosti?

Odgovor: Nobena tako velika vaja še ni bila brez pomanjkljivosti in tudi kranjska ne. Zdaj temeljito razčlenjujemo

vsako podrobnost in oblikujemo strokovno oceno za vsak element in za celoto. Zaradi prenašanja izkušenj bomo naše mnenje in oceno posredovali v najkrajšem času v obliki pisanega dokumenta vsem občinam skupščinam naše republike.

Vprašanje: Kakšni so bili stroški vaje?

Odgovor: Naš sekretariat bo prispeval okoli 150.000 dinarjev. Od tega bo šlo 90.000 za stroške obeh filmov. Veliko bo prispevala tudi sama kranjska občina in posamezna podjetja. Tako je na primer »Sava« zgradila za vajo zaklonišče, vredno najmanj 150.000 dinarjev. Toda bogato bi bili ti stroški poplačani v primeru vojne, saj bi nas rešili mnogih žrtev in velike materialne škode.

Rudolf Hribnik-Svarun

Sporočilo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije

Sovjetska telegrafska agencija TASS je objavila vest, da so v sovjetskem komiteju vojnih veteranov sprejeli delegacijo jugoslovanskih borcev, ki jo vodi Kiro Mokrov, »član komiteja Zveze združenih borcev NOV Jugoslavije«. Zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije je 24. X. sporočil, da gre za skupino jugoslovanskih borcev, ki so po lastnem nagibu in lastni spodbudi kot turisti obiskali Sovjetsko zvezo na osnovi poprejšnjih aranžmajev s turističnimi agencijami.

Z odkritja spomenika XIII. SNOUB Mirka Bračiča v Markovcu — 20. oktobra — ob občinskem prazniku cerkniške občine (o čemer smo poročali v prejšnji številki)

SLAVJE V SLOVENSKI BISTRICI

V Slovenski Bistrici so praznovali letošnji občinski praznik v znamenju 25-letnice ustanovitve 2. pohorskega bataljona in pohorskega odreda. 27.000 Nemcev.

Potem ko je junaško padel 7. januarja 1943 skoraj ves 1. pohorski bataljon, Pohorje ni ostalo dolgo brez partizanov. Že maja je začel tam delovati 2. pohorski bataljon. Vanj se je vključila skupina partizanov, ki so prišli z jugoslovanske Koroške, ena skupina je prišla iz Savinjskega bataljona, precej pa je bilo novincev.

Avgusta je večina bataljona odšla na Dolenjsko ter se po italijanski kapitulaciji vrnila na Pohorje, dobro založena in orožjem in strelivom. Dne 4. novembra 1943 je bil na Pohorju iz 2. pohorskega ba-

taljona in bataljona Šlandrove brigade ustanovljen pohorski odred. Decembra je ta odred prestal prvo hudo preizkušnjo, ko je Pohorje preiskovalo kar 27.000 Nemcev.

Proslave so se začele že v petek, 25. oktobra, ko so v osnovni šoli v Slovenski Bistrici odprli razstavo o partizanstvu na Pohorju. Večino razstavnega gradiva zajema 2. pohorski bataljon, pohorski odred in 11. brigada »Miloša Zidanška«, ki je nastala iz pohorskega odreda 7. januarja 1944. leta. Razstavo so pripravili taborniki s sodelovanjem mariborskega muzeja.

V vseh šolah bistriške občine so ves teden med 19. in 26. oktobrom posvetili proučevanju partizanstva na Pohorju. Ob koncu tedna so šole

med seboj tekmoval v znanju zgodovine.

Dne 26. oktobra so taborniki v treh skupinah izvedli skupaj z mladinci pohod po partizanskih poteh. Ena skupina je obiskala Jesenovo bolnišnico, druga Kot in Kebelj, tretja Zreče, Resnik in Roglo ter Črne mlake na Pesku, kjer je bil ustanovljen pohorski odred. Vse tri skupine so se sešle v vasi Tinje, kjer so zvečer zakurile taborni ogenj, nato pa so odšle zjutraj 27. oktobra na proslavo v Slovensko Bistrico.

Proslava dne 27. oktobra se je začela s sprejemom, ki ga je priredil predsednik občinske skupščine za vse borce in goste. Ob 10. uri pa se je v veži osnovne šole, ki lahko sprejme 1500 ljudi, začela pro-

slava. Govoril je tovariš Mitja Ribičič.

Predsednik občinske skupščine je slovesno predal direktorju osnovne šole spominsko listino o pomenovanju te šole v šolo »Pohorski odred«. Na šoli so tudi odkrili spominski napis o preimenovanju.

V kulturnem programu, ki je sledil uradnemu delu proslave, so nastopili partizanski pevski zbor iz Maribora, godbeniki iz Impola, »Svoboda« s Pragerskega in drugi.

Borci 2. pohorskega bataljona in pohorskega odreda so prejeli v darilo in usnje vezano kratko zgodovino obeh enot.

Vsa proslava je lepo uspela in izzvenela v prenašanje borbenih tradicij na mladi rod.

VID VREMEC:

»Kobariška republika«

Kaj pa se je zgodilo s predstavniki italijanske fašistične oblasti v Kobaridu?

Ponoči so izginili tajnik kobariške občine Valle, občinski uslužbenec Fantoni, lekarnar De Bartoli in Ghinoi, vodja podjetja »Saced«, v strahu pred ljudsko sodbo. Partizani pa so čez nekaj dni za tem dogodkom naložili na kamion kobariškega župana Quarta Contija in trgovca Umberta Pravata skupaj s preostalimi Italijani. Odpeljali so jih v bližino Čedad, kjer so se porazgubili.

Partizansko vodstvo je sklenilo že drugi dan po italijanski kapitulaciji zavarovati pred novim sovražnikom dostopne ceste in poti proti Kobaridu.

Za izpolnitev takih važnih nalog so poslali patrulje:

— na bovško območje pod vodstvom Franca Uršiča-Jožka; on je že četrtri dan ustanovil novo četo, ki je dobila borbena naloga preprečiti prodor Nemcev proti Kobaridu;

— na idrsko območje pod vodstvom Miloša Mavrina, kjer je nastala čez nekaj dni partizanska četa in zasedla položaje vzhodno od Škočirja in vasi Selšče;

— na breginjsko območje pod vodstvom Leopolda Koširja-Zmaga — kmalu je nastala četa in branila dohode v Kobarid iz smeri Nimis, Faedis in Tarcenta;

— v nadiško dolino je odšla patrulja pod vodstvom Ivana Lehana-Tineta, v rajon Stupca—Podbenesec, kjer je vključila v partizanske vrste 20 beneških fantov že tretji dan po kapitulaciji.

V Benečiji so se zbirali na območju vasi Klotiči beneški fantje okrog Marjana Zdravljica, na območju Nimisa pa pod vodstvom beneškega narodnega heroja Marka Redilonghija. Iz teh beneških partizanskih skupin so kmalu nastale nove čete.

Ze čez nekaj dni po opisanih dogodkih so zasedli Nemci večja središča, med drugim Videm, Bovec in Tolmin. Na Kobariško pa niso prišli zaradi »kobariške republike«, o kateri je šel glas po vsej Primorski.

14. septembra so sklicali na posvet vojaške in civilne funkcije v vas Svino, da bi se pogovorili zaradi osnovanja nastajajočega kobariškega partizanskega bataljona in njegovega štaba. Na posvetu so imenovali Franca Uršiča-Jožka, izkušenega in hrabrega borca, za komandanta, Franca Černuglja-Zorka za komisarja in Volariča za štabnega načelnika. Nekaj dni pozneje so domači borci in aktivisti predlagali za novi bataljon ime »Andrej Manfreda« v počastitev protifašističnega organizatorja iz Kobarida, ki je po dolgih letih zaporne kazni žrtvoval svoje življenje 7. julija 1943 v fašističnih ječah. Predlog je bil sprejet.

V drugi polovici septembra so politični in vojaški organi prizadevno pripravljali partijsko konferenco za osvobodena področja. Za kraj te prve javne konference članov KPS so izbrali Borjano, vasico zraven Kobarida. V njeni okolici so nekaj dni pred začetkom konference krožile partizanske patrulje z nalogo, da zagotovijo varno delo zbranim udeležencem.

Konference so se med drugimi vojaškimi in političnimi voditelji udeležili tudi Franc Leskošek-Luka, Dušan Kveder-Tomaž, dr. Joža Vilfan, Jože Primožič-Miklavž, člani okrožnega in okrajnih komitejev KPS na Tolminskem in približno 80 komunistov, članov terenskih in vojaških organizacij komunistične stranke.

Sekretar okrožnega komiteja Peter Skalar je otvoril konferenco v prostorih okrašene osnovne šole. S pripriljivo besedo je opisal najvažnejša politična in druga vprašanja ter bodoče naloge. Za njim je spregovoril dr. Joža Vilfan glede zgodovinskega pomena svobodnih volitev v organe prve ljudske oblasti in nakazal naloge v zvezi z njihovo izvedbo. Dušan Kveder-Tomaž je podrobno razčlenil vojaški položaj doma in v svetu ter zlasti poudaril, naj se mobilizirajo vse razpoložljive sile za boj proti sovražniku. Končno je spregovoril Franc Leskošek-Luka predvsem o bodočnosti tolminske dežele. Nato se je razvila plodna razprava.

OSVOBODITEV POLITIČNIH ZAPORNIKOV IZ VIDEMSKE JEČE

V videmskih zaporih je bilo že pred in ob italijanski kapitulaciji več političnih zapornikov slovenske narodnosti, ki so nestrno čakali razpeta nastalega položaja. Bili so iz raznih krajev na Kobariškem in Tolminskem, kjer se je osvobodilno gibanje začelo kmalu po letu 1941.

Po italijanski kapitulaciji so bivši italijanski vojaki slovenske in hrvaške narodnosti, politični interniranci in kaznjenci, katerim se je uspelo prebiti se na prostost, pešali dneve in noči ali se vozili s priložnostnimi vlaki in kamioni proti domačim krajem iz oddaljenih italijanskih mest in pokrajin. Vsi izmučeni, izžrpani in utrujeni so takoj po prihodu domov prostovoljno vstopali v partizansko vojsko, ne da bi utegnili pozdraviti svojce. Nekateri so med potjo padli v nemške roke, vendar ne po lastni krivdi. Poslali so jih kot vojne ujetnike v nemško deželo ali pa v koncentracijska taborišča.

Partizansko vodstvo na Kobariškem je prizadevno iskalo možnosti, da bi osvobodilo politične zapornike iz videmskih zaporov.

»Kobariška republika« je segala čez nadiško in soško dolino proti Bovecu, Tolminu in Čedadu, kar je Nemcem v zasedenih krajih povzročalo resne težave in skrbi. Zaradi tega so iskali stike s partizanskimi oblastmi, da bi si utrli pot po tem ozemlju. V ta namen so poslali 14. septembra tolminskega sodnika dr. Bittija s posebnim pismom SS-komande v Kobarid, v katerem so vabili partizanske zastopnike na pogajanja v Bovec, obenem so jim zagotavljali varnost s častno nemško oficirsko besedo.

Za odposlanca na razgovore z Nemci so določili Franca Černuglja-Zorka, sposobnega partizanskega voditelja in Maksa Miklavžiča, predsednika kobariškega NOO in dobrega poznavalca nemškega jezika. Dr. Bittija pa so zadržali za talca, dokler se ne bo vrnilo odposlanstvo z odgovora z Nemci.

Dr. Brandt je na videz prijazno sprejel naše odposlanstvo in se mu zahvalil za sprejeto vabilo. Izrecno pa ju je prosil, naj odloži orožje. Zorko in Maks sta se bežno ušla s pogledom, nato sta izpolnila polkovnikovo željo. Nato je Maks spregovoril po nemško, da bo on za tolmača našemu odposlanstvu.

(NADALJEVANJE)

7. Spomini polk. Franca Černuglja-Zorka
8. Spomini Ivana Kurinčiča-Hajduka

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Vabimo vse nekdanje borce za severno mejo v letih 1918—1919, da se polnoletno udeležijo na dan mrtvih, 1. novembra 1968 ob 10. uri dopoldne, žalne svečanosti na ljubljanskem pokopališču v kostnici. Počastimo spomin pred 50. leti padlih soborcev!

Francoska hidrogenska bomba

Svojo prvo hidrogensko bombo je Francija preskusila 24. avgusta, s tem pa se je tudi pridružila štirim drugim članicam

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

tako imenovanega hidrogenskega kluba — Združenim državam Amerike, Sovjetski zvezi, Veliki Britaniji in Kitajski.

Francoska hidrogenska bomba je temeljni kamen De Gaullovihi »udarnih sil« — francoskih jedrskih udarnih sil, ki so po De Gaullovihi mnenju nujno potrebne za ohranitev samostojnosti in varnosti Francije.

Hidrogenska bomba, ki so jo Francozi sprožili nad atlotskim otokom Fangatou na Tihem oceanu, kjer imajo svoj poskusni poligon, je po moči enaka bombi z milijonom ton TNT (1 megatona).

Vendar vso kaže, da bodo morali Francozi zmanjšati program atomskega oboroževanja. To bo posledica družbene in gospodarske krize, ki je zajela to deželo v letošnjem maju in juniju, zaradi česar so med drugim zmanjšali tudi vojaški proračun.

Nova raketa »Condor«

V Združenih državah Amerike preskušajo novo raketo, s katero nameravajo oborožiti mornariški letali »intruder« in F-111B.

»Condor« ima raketni motor na tekoče gorivo in klasično bojno glavo. V nosu rakete je tako imenovano televizijsko oko, ki prenaša silko cilja in njegove neposredne okolice nazaj v letalo. Operator v letalu bo na podlagi slike na ekranu pred seboj popravil smer raketnega poleta vse dotlej, dokler ne bo usmerjena naravnost proti cilju. Ko je to storjeno, si raketa sama najde pot do njega.

Zanimiv je podatek, da letalo, medtem ko operator usmerja raketo, lahko tudi zavija in leti celo v nasprotni smeri, ne da bi to vplivalo na navajanje rakete proti cilju. Raketin doseg znaša približno 40 kilometrov.

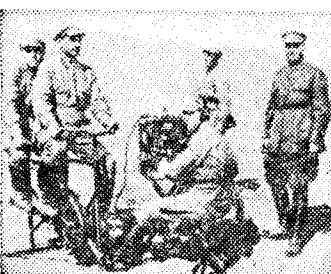
Prva sovjetska radijska postaja na žarnice

Prvo radijsko postajo na žarnice so v Sovjetski zvezi preskusili in jo vključili med opremo svojih vojaških enot 1922. leta. Te postaje so dobile čete za zvezo v divizijah. Od prejšnjih postaj so se odlikovale predvsem po tem, da so bile lažje in so imele večji doseg. Za pridobivanje električnega toka so imele poseben generator, ki sta ga — kot vidimo na sliki — pogonjala dva vojaka. (S podobnim generatorjem, ki pa je bil na ročni pogon, so bile opremljene tudi radijske postaje, ki so jih imele med NOB tudi slovenske partizanske brigade in divizije).

Sovjetska radijska postaja je imela tri valovne dolžine — 350, 400 in 460 metrov.

Kar zadeva sprejemnik, je ta deloval v obsegu od 190 do 1870 metrov. Električni tok je prihajal iz kurilnih in anodnih baterij, antena, ki je bila postavljena na desetmetrskih drogovihi, pa je bila dolga 74 metrov.

Cepprav je bila nova radijska postaja v marsičem še pomanjkljiva, je bila njena velika prednost v sorazmerno velikem dosegu; prejšnje postaje je bilo mogoče uporabljati na razdaljah do 20, nove pa tudi do 100 kilometrov.

Češkoslovaško strelnno orožje

Brzostrelka M-58, s kakršno je oborožena češkoslovaška vojska, je zelo dobro orožje. Njegova merilna razdalja znaša 800 metrov, tehta pa nekaj manj kot tri kilograme. Na minuto lahko praktično izstrelji do 150 nabojev. Učinkovito je na razdaljah do 600 metrov. Zanimivo je tudi po tem, da ima infrardečo merilno napravo. S takšno napravo je mogoče tudi ponoči zelo učinkovito obstreljevati nasprotnikove cilje.

Nekoliko manjša od te je brzostrelka M-61, ki je znana tudi po imenu »škorpijon« in ki je namenjena za izvajanje posebnih nalog. Ker ima pregibno kopito, je mogoče z njo streljati naslanjajoč si kopito na ramo ali pa kar tako, kot z navadno pištolo. Brzostrelka spušča rafale, toda poseben regulator omogoča streljati tudi posamič. Je pa zelo lahka (1,3 kg) in majhna (dolga je le 28 cm) in zato jo je mogoče pripeti za pas, vtakniti v žep ali pa nositi na jermenu preko ramen. Njen doseg znaša 800, merilna razdalja pa 200 m. Tudi ta brzostrelka lahko izstrelji do 150 nabojev na minuto.

Med novejšo češkoslovaško oborožitev spada univerzalni mitraljez M-59 oziroma M-59 L. Zanj trdijo, da je zelo dober, saj lahko učinkovito obstreljuje do 1500 metrov oddaljene cilje. Uporabljati ga je mogoče tudi za obstreljevanje letal in helikopterjev, ki letijo do 500 metrov visoko. Univerzalnost mitraljeza M-59 je zlasti v tem, da mu je mogoče cev menjati. Če mu pri-

trdijo težko, cev s teleskopsko merilno napravo in podstavek, bo deloval kot mitraljez. Če pa bo imel lahko cev z optično merilno napravo, pa ga bodo uporabljali kot vsak drug puško-mitraljez. Cev je mogoče zamenjati že v nekaj sekundah. Mitraljez tehta 19 kg, dolg je 132 centimetrov, krogle pa imajo 830 m začetne hitrosti. Na minuto izstrelji do 350 nabojev. Uporabljajo pa ga predvsem za obstreljevanje ciljev v zraku.

Če ima lahko cev in deluje kot puškomitraljez, potem je dolg le 111 cm, težak pa nekaj čez 8 kg. Njegova merilna razdalja znaša 800 m, na minuto pa lahko izstrelji do 150 nabojev. Da bi bil ponoči učinkovitejši, mu dodajo še infrardečo merilno napravo.

Češkoslovaško je tudi netrajno protitankovsko orožje M-21. Je zelo učinkovito, saj njegove mine s kalibrom 82 mm lahko prebijajo oklep vsakega transporterja. Mine lahko letijo do 2800 m daleč, vendar so pri obstreljevanju nepomičnih ciljev najbolj učinkovite na razdaljah do 600 m, pri obstreljevanju pomičnih ciljev pa na razdaljah do 300 m. To orožje je dolgo nekaj manj kot polmetra, teško pa 20 kg. Pri premikanju ga lahko pritrdijo na 2,8 kg težak podstavek s kolesi. Iz netrajnega orožja M-21 lahko izstrelje po šest min na minuto.

Nekdanji borci jurišnega bataljona 18. divizije so se 20. oktobra zbrali na Zavrhu na Bloški planoti. Po dolgem času so spet obudili spomine na težke, a slavne in lepe dni ter počastili spomin nekdanjih tovarišev, ki jih danes ni več.

Tako se spominja tistih dni tudi Miha Zidanič. Stiri leta je že v pokoju, a kadar nanese beseda na težke čase pred 24 leti, se ves razžiivi in v spomin se mu povrača do dogodka tako živo, ko da bi se zgodili včeraj. V jurišni bataljon 18. divizije se je vključil ob njegovi ustanovitvi, avgusta 1944 na Zavrhu. In potem je živel z bataljonom, z njegovimi boji in napori, dokler ni bil 3. januarja 1945 pri Občinah pri Trebnjem ranjen v glavo in roko.

Boj pri Koprivniku novembra 1944 je bil za Miho Zidaniča eden najpomembnejših. To je bilo takrat, ko so domobranci in Nemci z več smeri vdrli proti osvobodjeni Beli krajini in jim je uspelo zažgati meščansko šolo v Črnomlju. Brigade so bile takrat na drugih področjih, sovražnika pa je bilo treba pregnati še isti dan. Jurišni bataljon 18. divizije je z vso naglico krenil iz Suhe krajine proti Kočevju. To je bilo 12 ur

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

Fotografijo iz 39. številke »TV 15« nam je pojasnil Vinko Kuclar, Rodičeva 31, Ljubljana. Takrat, ko je omenjena slika nastala — to je bilo poleti 1944 — je bil pomočnik komisarja 1. bataljona Šerčerjeve brigade. Tovariš Kuclar meni, da je drugi tovariš z leve proti desni, ki stoji, Viktor Črešnovar, bivši kurir 1. bataljona Šerčerjeve brigade, doma iz Planine na Kozjanskem. Peti tovariš z leve, ki sedi, pa je verjetno Anton Gregorič-Jaka, bivši komandant 1. bataljona Šerčerjeve brigade. Stanuje v Mariboru, Ul. Staneta Rozmana 4. Omenjeni tovariši naj še enkrat pogledajo fotografijo v 39. št. »TV 15« in poročajo o svojih ugotovitvah. — Bralec prosimo za podatke tudi k današnji fotografiji.

Bil je v jurišnem bataljonu

hoda in še deževalo je. Pri Koprivniku so naleteli na sovražnika. Megla jim je pomagala, da so se mu neopazno povsem približali in udarili z vso silo. Domobranci so imeli hude izgube. Veselje nad zmago pa je skalila novica, da je na drugi strani Koprivnika padel legendarni junak Franc Kolman-Ma-

rok, komandant 14. brigade, ko je na čelu skupine borcev napadel domobrnce pri Koprivniku z vzhodne strani.

Miha Zidanič je sodeloval še v mnogih borbah jurišnega bataljona 18. divizije, v Kočevju, na Polomu kjer so napadli sovražno topništvo, na Vinkovem vrhu in Velikem Lipju. Pri Ob-

činah nad Trebnjim je bil ranjen, a je vseeno ostal še tri dni v bataljonu. Sele po bitki na Polomu, ko je padel komandant bataljona Franc Uršič, je odšel v bolnišnico.

Miha Zidanič se rad spominja tistih dni, čeprav so bili težki. Predvsem pa se rad spominja velikega tovarstva. Spominja pa se tudi borbenosti, ki je bila odločna in brezkompromisna in je zato do temeljev izpreminjala naše življenje.

Oleg Križanovskij-Igor

Proslavljanje 25-letnice pohoda XIV. divizije na štajersko

Na 6. seji odbora za proslavo pri republiški konferenci SZDL Slovenije, 8. oktobra t. l., so obravnavali nekatera vprašanja v zvezi s proslavljanjem 25-letnice pohoda XIV. divizije na Štajersko. Sprejet je bil sklep, da se bo proslavljanje pričelo že v zimskih mesecih s smučarskimi in podobnimi prireditvami. Lokalne prireditve in proslave bodo v vseh krajih, kjer se je XIV. divizija prebijala od februarja meseca leta 1944 naprej. Proslavljanje bo zaključeno z osrednjo prireditvijo v Velenju, 27. aprila 1969. Množično zborovanje, ki je predvideno ta dan v tem mestu, bo tako vsebinsko obogatilo tudi praznovanje slovenskega državnega praznika.

25-letnica pohoda XIV. divizije na Štajersko bo osrednja slovenska proslava v prihodnjem letu, imela pa naj bi tak obseg kot letošnja proslava v Novi Gorici. Pripravljalni odbor za proslavo bosta imenovala izvršni odbor republiške konference SZDL Slovenije in predsedstvo Zveze združenj borcev NOV.

B. B.

ZLATA IN ČRNA IZJEMA

Tisti, ki so ga poznali, so zatrjevali, da ga politika ne briga. Še več: trdili so celo, da mu je kaj malo mar usoda domovine.

Pa je prišla novica o okupaciji Češkoslovaške. Globoko se je zamislil v tragedijo bratrskega naroda.

Naslednji dan je bral v časopisu zaključke predsedstva in izvršnega komiteja centralnega komiteja ZKJ.

In tam je pisalo, da se bomo Jugoslovani uprli vsaki agresiji. Pa naj pride od koderkoli.

In če do tega res pride? Kam potem?

Spomnil se je, da nima vojnega razporeda. Ni čakal, ni omahoval. Potrkal je na vrata oddelka za narodno obrambo pri občinski skupščini in vpra-

šal: »Tovariši, kaj mi ne zaprete? Zakaj nimam v vojaški knjižnici vojnega razporeda? Kam naj grem, če bo...? Besede vojna si ni upal sprejeti. Preveč sveži so spomini in grobovi zadnje vojne. In vsak dan tista poročila o žrtvah v Vietnamu, Afriki in drugod po svetu.

Na oddelku za narodno obrambo so mu dali vse podatke, ki jih je zahteval. Zdelo se mu je, da se mu je kamen odvalil od srca, ko je zapušal stavbo občinske skupščine. Zadovoljno se je vrnil na svoje delovno mesto.

Bil je to jeseniški zdravnik. In zlata jeseniška izjema.

Veliko je tovarišev brez vojnega razporeda, a nihče drug v jeseniški občini ni vprašal, kam bo šel, če bo do-

movina v nevarnosti. Kje je njegovo mesto. Le zdravnik je zahteval pojasnilo.

Ob tem primeru sem se spomnil učinka vojaške vzgoje rezervnega starejšinskega kadra.

V zadnji številki TV-15 sem poročal, da 60 rezervnih oficirjev in podoficirjev jeseniške občine ni prisostvovalo niti enemu predavanju. Zato se je 56 rezervistov zagovarjalo pred sodnikom za prekrške. Sodnik za prekrške jeseniške občine je povedal, da lahko te starešine glede na zagovor razdelimo v tri skupine:

Prvi so se zagovarjali, da niso dobili vabila oziroma poziva. Takšen zagovor so navajali predvsem rezervisti, ki stanujejo v barakah ali pa

samskih domovih. Vabilo so namreč dobili brez povratnice, tako da je težko dokazati, ali je to res ali ne.

Drugi so se zagovarjali, da so obvestilo dobili, da pa niso vedeli, da je to tako pomembno in obvezno.

Tretji skupini so bili rezervisti, ki zaradi bolezni ali daljše odsotnosti opravičeno niso mogli priti na predavanja.

So pa tudi tu izjeme: neki rezervist je sodniku dejal, da mu je vseeno, če mu takoj vzamejo čin. Pri tem je godrnjal, ker ga nadlegujejo z obvestili za vojaško vzgojo.

Ta je »črna« izjema v jeseniški občini. Morda bi bilo dobro, da bi se mu želja izpolnila in da se mu vzame »nadležni« čin. Jože Vidic

BELA BARVA
ZA BELO PERILO

mica

V ZELENI
VREČKI

ZA STROJNO PRANJE

fero

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Tistega dne so vojaki ameriške 99. divizije zajtrkovali v kantini, ki so jo bili razmestili pod ogromnim šotorom. Med delitvijo zajtrka je kuhar s svojo žlico udaril po kotlu in razposajeno vzkliznil: »Fantje, le dajte jih!« Misli je na Nemce. Mladi vojaki so se zasmejali. Takoj zatem je odjeknila močna eksplozija, toča šrapnelov pa je razsekala platno. Tokrat so jih Nemci prehiteli: to je bil začetek ardenske ofenzive, zadnje Hitlerjeve velike kampanje. Presenečenje je bilo popolno. To se je zgodilo 16. decembra 1944. leta.

Nemška ardenska ofenziva

Hitler je želel pozimi 1944 do 1945 dobiti nazaj tisto, kar je bil izgubil v prejšnjem letu po izkrcanju zaveznikov na otoku v Normandiji. Američani naj bi doživeli tak Dunquerque, kot so ga bili Angleži 1940. leta. Težišče operacije naj bi bili Ardni, kjer je bil Hitler že 1940. leta z bliskovitim napadom potolkel Francoze. Končni cilj te ofenzive je bil sklenitev separatnega miru z zahodnimi deželami.

Akcijo so načrtovali in organizirali pod nazivom »Jesenska megla«. Hitler je že ob koncu leta ugotovil, da bi za protiofenzivo zima še najbolj ustrezala. Menil je, da bodo zavezniška letala zaradi megle onemogočena. General Jodl, obdan s svojimi oficirji, je porogljivo dejal:

»Edini odločilni dejavnik so vremenske razmere, ki pa jih bo doletel firer.«

IZVRSTNA KAMUFLAŽA

Ko se je Hitler v novembru lotil neposrednih priprav na napad, so zavezniška letala še vedno letala. Nemški vrhovni poveljnik je tako kot kak otrok, ki se igra s svinčnimi vojniki, vzel z zelo kritične vzhodne fronte najboljše divizije...

Izredno pa so pazili na tajnost in kamuflažo. Vrhovni poveljnik na zahodni fronti feldmaršal von Rundstedt in feldmaršal Walter Model, ki naj bi poveljevala v tej ofenzivi, sta morala za vsak ukaz, ki sta ga bila prejeta, podpisati potrdilo. Kaj takega se dotle ni zgodilo v še nobeni vojski. Odgovornim vojaškim voditeljem pa je Hitler zagrozil s smrtjo, če bi se kje izdali in govorili o načrtovanem napadu.

Premike nemških enot so kamuflirali kot še nikoli dotlej. Vojaške radijske postaje so zahodne zavezniške zamotile z brezjavkami, ki so se nanašale na »25. armado, ki je razmeščena na severu« — torej daleč od kraja dejanskega napada. Te armade ni nikoli bilo. Težko vojaško opremo so na položaje pripeljali s konji. Če pa brez ropota ni šlo, so ga skušali čimbolj omiliti. Tanke so pošiljali po stranskih poteh, ki so jih prekrili s slamo. Da bi se izognili izdajalskemu dimu, so se vojaki smeli greti le ob oglu.

Hitler si je zamislil, da bo s prebojem do Antwerpna obkrožil in uničil britanske enote v severni Nizozemski in Belgiji. Feldmaršal Model je oficirjem, ki jim je zaupal, dejal:

»V tem planu je vse preveč razpok...«

Tistega jutra, 16. decembra 1944, se je nad Ardene spustila gosta megla, tla pa je prekrivala tanka plast snega. Vreme je povsem ustrezalo Hitlerjevemu načrtu. Natančno ob pol šestih zjutraj se je oglasilo 3400 topov, ki so zasuli ameriške položaje z granatami najrazličnejših kalibrov. Streljali so tudi s težkimi havbicami, ki so jih bili pripeljali tja na železniških vagonih.

Ko je topništvo utihnilo, so krenili v napad nemški jurišni bataljoni. Vojaki, ognjeni z belimi haljami, so planili v sovražnikove strelske järke. Takoj zatem so blokirali bližnje poti in ob mostovih razpostavili zasede.

TRIKRATNA PREMOČ

Na sorazmerno majhnem sektorju, ki je bil dolg le nekaj 120 kilometrov, se je zbralo približno 250.000 nemških vojakov, ki sta jih podpirali dve tankovski armadi z 970 tanki.

Na severnem krilu je bila 6. SS oklopna armada, ki ji je poveljeval Sepp Dietrich. Njegov cilj je bil Antwerpen, ki bi ga moral zasedeti v sedmih dneh. Pod poveljstvom generala Hasa von Manteuffla je bila 5. oklopna armada, ki naj bi zasedla Bruxelles. Na južnem

krilu pa je delovala 7. armada pod poveljstvom generala Ericha Brandenbergerja, ki naj bi varovala levi bok. Neki esesovski oficir je prišel na dan z geslom: »Na svidenje v Ameriki!«

Na sektorju, kjer je bil načrtovan preboj, so imeli Nemci pred sabo le 75.000 Američanov. Njihovo obrambo so kaj hitro razbili. Že v prvih dneh so Manteufflovi tankisti ujeli 8000 ameriških vojakov.

Brandenbergerjevi grenadirji so uspešno prodirali proti Bastogni, medtem ko so Seppa Dietricha »mrtvaške glave« že po nekaj dneh prispeli na nekaj kilometrov pred belgijske toplice Spa, kjer je bil štab ameriške 1. armade.

Tretjega dne po začetku ofenzive so nemške radijske postaje že poročale o »naglem zlo-

mu zavezniškega odpora.«

»Mnogi so se spraševali, za-

kaj Hitler molči. Mar je bol-

lan?« so se spraševali napovedo-

valci in takoj odgovarjali: »Fi-

rerjevo zdravstveno stanje je

izvrstno. On je to ofenzivo do

zadnjih podrobnosti osebno pri-

pravil.«

»SOVRAŽNIK NAS JE

POPOLNOMA PRESENETIL.«

Na drugi strani fronte se je

general Bradley, poveljnik ame-

riških invazijskih sil v severni

Franciji, začudeno spraševal:

»Rad bi le vedel, kje je ta

pasji sin našel še toliko voja-

kov?«

General Eisenhower, vrhov-

ni poveljnik zavezniških sil v

Evropi, je kasneje izjavil:

»Sovražnik nas je popolno-

ma presenetil.«

Hitler je pravzaprav še naj-

bolj presenetil Britance. Le dan

pred začetkom nemške ofenzi-

ve je maršal Montgomery ugo-

tovil:

»Nemci so se znašli v takšnih

razmerah, da ne morejo začeti

nobene večje ofenzive.«

Nemški napad je presenetil

ne le zavezniške poveljnike,

temveč tudi njihovo obveščeval-

no službo. Od tega so največjo

škodo imele ameriške enote, ki

so bile na sprednjih položajih.

»Dremajoči vojaki so zagle-

dali nemške bajonete,« pripove-

duje ameriški pisec John Tol-

land. »Esesovci iz posebnih od-

redov polkovnika Skorzenyja,

preoblečeni v ameriške unifor-

me, so poskakali v zaplenjene

džipe in blokirali mostove v

zaledju nasprotnikovih položaj-

ev. Zmedeni Američani so se

morali umakniti na zemljo od

nikogar. Nemci so spotoma za-

vzeli še radiocenter in takoj na-

to so na vseh ameriških valovih

zahreščale nemške koračnice.«

Sporočila o preoblečenih

Nemcih so prisilila ameriško

vojaško policijo na ostre var-

nostne ukrepe. Vojaki, ki so se

umikali pred nemškimi tanki

in ki so jih zaustavljali na kon-

trolnih točkah, so morali odgo-

varjati na vprašanja, kot so

»kako se imenuje partner Betty

Grable v njenem zadnjem fi-

lmu?«, »katero je glavno mesto

Illinois?« in podobno. Ob tej

priložnosti so ameriški policisti

prilpili celo ameriškega gene-

rala Brusa Clarca, ki mu je nato

le s težavo uspelo dokazati, kdo

pravzaprav je.

»IMELI SMO

NEVERJETNO SMOLO«

Medtem ko so Nemci po

svojih domovih krasili božične

jelke, je bilo tistim, ki so ta-

krat bili na zahodni fronti,

očito, da je poraz nujen. Po-

ročnik August von Heyte se je

z zlomljeno levo roko privle-

kel do hiše nekega učitelja.

»Dajte mi, prosim, papir in

pero,« je rekel preplašenemu

učitelju.

Nato je na list papirja na-

pisal, da se želi vdati. Štiri-

najstletni učiteljev sin je za-

tem sporočilo o Nemčevi vdaji

odnesel Američanom.

Približno ob istem času je

v nemškem vrhovnem štabu

feldmaršal von Rundstedt po-

ročal svojemu vrhovnemu ko-

mandantu:

»Ofenziva se zaustavlja.«

Tri dni pred koncem leta je

Hitler ugotavljal:

»Imeli smo neverjetno smo-

lo.«

Medtem je Eisenhower reor-

ganiziral svoje položaje. Med

ameriško 1. armado na jugu in

21. armadno skupino na severu

(Montgomery) je poslal še ame-

riško 9. armado. Generalu Pat-

tonu je ukazal, naj pošlje 10.

oklopni korpus proti Luksem-

burgu, 4. korpus pa proti ob-

koljeni Bastogni. Zavezniški so

krenili v ofenzivo takoj po no-

vem letu, 3. januarja.

Hitler je dovolil umik še 9.

januarja. Bil pa je že skrajni

čas. Izkušenemu Rundstedtu

gre zasluga za to, da se je več-

čina nemških enot še lahko izog-

nila obkolitvi. Zadnjega januar-

ja se je fronta ustalila na po-

ložajih, s katerih so bili Nemci

v začetku decembra krenili v

napad.

Izgube so bile hude na obeh

straneh. Američani so imeli

približno 8600 mrtvih, 47.000

ranjenih in 21.000 pogrešanih

oziroma ujetih vojakov. Nemci

pa so izgubili od 80.000 do 100

tisoč mož. Samo 6. oklopna ar-

mada je bila ob 400 tankov.

Bojna sposobnost enot, ki so se

umaknile, pa je bila po vsem

tem izredno slaba.

To, kar je za Hitlerja bila

»smola«, se je spremenilo v po-

polen poraz.

decembra je izjavil: »Z umi-

kom z naših obrambnih položaj-

ev se nam nudi priložnost, da

sovrážnikovo hazardno igro

spremenimo v hud poraz.« Vr-

hovni zavezniški poveljnik je

prestavil načrtovano ofenzivo

proti Posarju in Porurju na

kasnejši čas, vse razpoložljive

sile pa je usmeril proti nem-

škim »klinom«. Tudi Skorzeny-

jeve saboterje so kaj hitro po-

lovili in postrelili.

Nemškim enotam, ki so se

prebijale proti severu, je grozi-

la nevarnost, da se bodo znaše

v britanskih »kleščah«. Ameri-

ška posadka v francoskem me-

stecu Bastogni se je krepko upi-

la. Nemci so ji pošiljali ultim-

at za ultimatom, toda na vse to

je ameriški poveljnik zelo

kratko odgovarjal: »Kaj pa še!«

Zavezniški odpor je postajal

čedalje trdovratnejši tu na

drugih sektorjih nemškega pre-

boja. Tedaj pa je Hitlerja izdal

njegov zadnji zaveznik — me-

gla. Zavezniški letalci so v šti-

rih dneh opravili kakih 15.000

poletov in tako zaustavili nem-

sko ofenzivo. Ceste, po katerih

so se premikale nemške kolone,

so se spremenile v »prizgane

bakle«.

Resne motnje so nastopile

tudi v nemški oskrbovalni služ-

bi. Začelo je primanjkovati

bencina in municije. Potem ko

so Manteufflovi tanki prešli 75

kilometrov, so se morali zausta-

viti. Onstran reke je bila bel-

gijska ravnina, ki bi za oklop-

na vozila bila nekakšen poligon

za urjenje. Do Antwerpna ni

bilo več daleč. Brandenberger-

jevi grenadirji so bili od njega

oddaljeni le še 50 kilometrov.

»IMELI SMO

NEVERJETNO SMOLO«

Medtem ko so Nemci po

svojih domovih krasili božične

jelke, je bilo tistim, ki so ta-

krat bili na zahodni fronti,

očito, da je poraz nujen. Po-

ročnik August von Heyte se je

z zlomljeno levo roko privle-

kel do hiše nekega učitelja.

»Dajte mi, prosim, papir in

pero,« je rekel preplašenemu

učitelju.

Nato je na list papirja na-

pisal, da se želi vdati. Štiri-

najstletni učiteljev sin je za-

tem sporočilo o Nemčevi vdaji

odnesel Američanom.

Približno ob istem času je

v nemškem vrhovnem štabu

feldmaršal von Rundstedt po-

ročal svojemu vrhovnemu ko-

mandantu:

»Ofenziva se zaustavlja.«

Tri dni pred koncem leta je

Hitler ugotavljal:

»Imeli smo neverjetno smo-

lo.«

Medtem je Eisenhower reor-

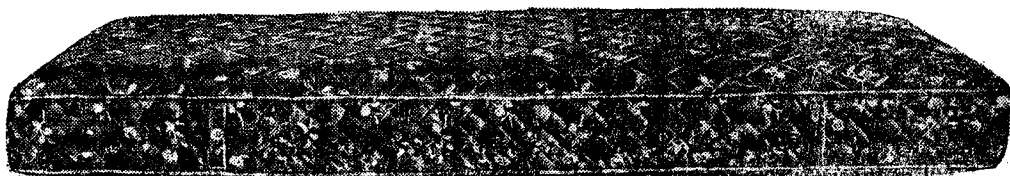
ganiziral svoje položaje. Med

ameriško 1. armado na jugu in

21. armadno skupino na severu

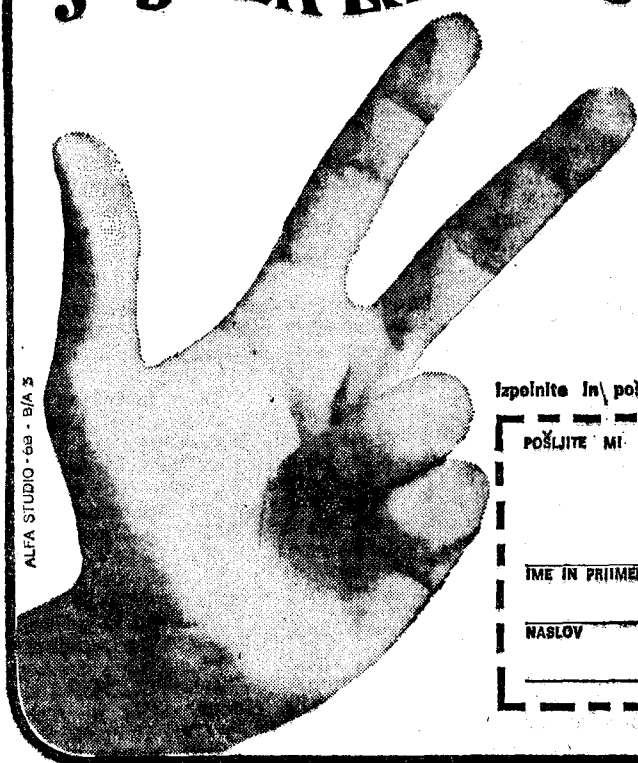
(Montgomery) je poslal še ame-

MEHKEJŠI + TRPEŽNEJŠI + TRAJNEJŠI = JOGI

JOGI nudi vedno nekaj več... če rečeš »Vzmetnica JOGI«, je kakor bi v isti sapi rekel »trpežna«. Pa ne le to... je tudi mehkejša, trajnejša, bolj higienska. Vse te lastnosti pripomorejo, da je vzmetnica JOGI edinstvena v Jugoslaviji. Če se želite odlično odpočitati, tedaj morate izbrati JOGI vzmetnico, ki vam vedno nudi nekaj več.

JOGI ZA LAHKO NOČ

Izpolnite in pošljite na: MEBLO - NOVA GORICA

POŠLJITE MI BREZPLAČNO PROSPEKT O VZMETNICAH »JOGI«

IME IN PRIIMEK

NASLOV

Kdor gradi
varčuje,
če kupuje vse
pri GRAMEXU

GRAMEX NUDI ZA NAKUP

1.000.000 ŠD

KREDITA BREZ POROKOV

Za nakup zlasti priporočamo:
• prvovrstno salonsko kritino »Anhovo« • kvalitetno vrsto cementa Trbovlje - Anhovo - Umag • betonsko železo - na željo krivileno po načrtih • bogat sortiment keramike - sanitarij • vse vrste apna • vrata, okna, garažna vrata, parket, CARIL in druge obloge • vse vrste opečnih izdelkov - okensko steklo in drug gradbeni material

Informacije za potrošniški kredit daje prodajni oddelek, Kurdiška 10 tel. 310-140 in 312-851. IZKORISTITE UGODEN NAKUP!

Gostilinsko podjetje
»CENTRAL«

Hotel B kategorije

»DIANA«

Murska Sobota

Kavarna, restavracija, slaščičarna, biše, 40 sob, od teh 24 z eno posteljo, s kopalnici in telefoni.

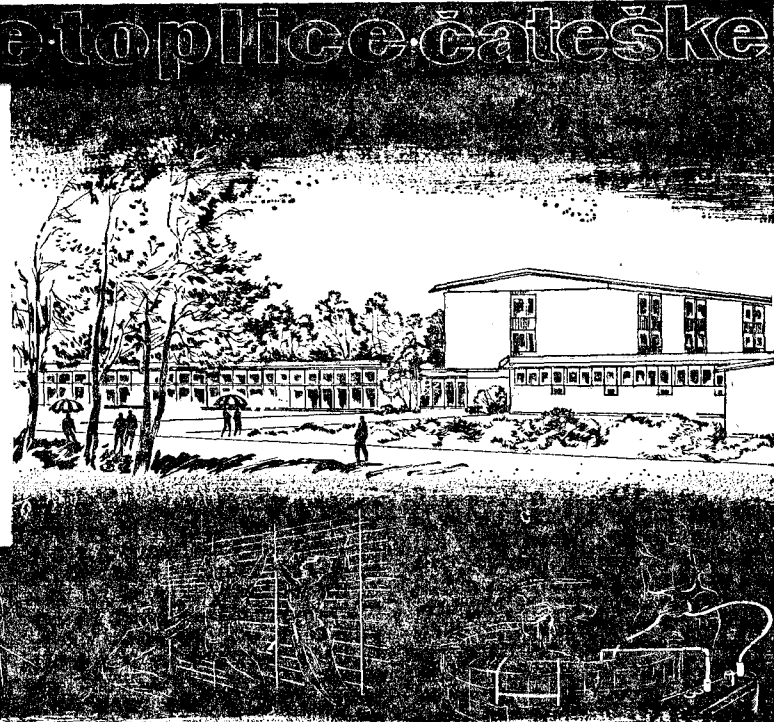
Prvovrstna ciganska godba »BARANJA« igra vsak večer razen ponedeljka. Specialna prekmurska in internacionalna kuhinja. V neposredni bližini Radenci in Moravske Toplice. Menjalnica, turistični biro v hiši. Obiščite nas.

čateške toplice čateške

CATEŠKE TOPLICE z izredno zdravilnimi vreli temperature 57° C so najmodernejše termalno zdravilišče v Jugoslaviji. Zdravilišče razpolaga s hotelskimi kapacitetami A in B kategorije ter hidroterapijo, ki je opremljena z najsodobnejšimi pripomočki za zdravljenje revmatskih obolenj, ishiasa, ženskih bolezni in delne ohromelosti.

Zimski termalni bazen in odprto letno termalno kopališče, ugodne klimatske razmere in prekrasna zelena okolica pa nudijo vsakemu obiskovalcu in gostu obilo možnosti za razvedrilo in uspešno rekreacijo.

CATEŠKE TOPLICE (142 m) ležijo ob avtomobilski cesti LJUBLJANA (103 km) - ZAGREB (35 km) - s priključkom pri Čatežu (1,5 km).

zimski bazen

telovadnica

vodna terapija

PRESKRBUJE INDUSTRIJO IN DRUGE POTROŠNIKE Z GUMI-AZBESTNIMI TESNILNIMI PLOŠČAMI RAZLIČNIH KVALITET IN NAMENOM UPORABE:

- TESNIT 10, TESNIT 25, TESNIT 100, TESNIT KEMIT, TESNIT SOLVENT, TESNIT UNIT IN TESNIT ARMIT (ŠTEVILKE POMENIJO ATMOSFERE PRITISKA).

Dolgoletna tradicija v izdelavi slojastih plastičnih mas - laminatov: izoteksta po DIN 7735, kvalitete HgWG in HgWF ter izocartov po DIN 7735 kvalitete Hp I, Hp II, Hp III, Hp IV.

Kooperacija z industrijo motorjev in motornih vozil ter strojev za gradbeništvo.

PRIPOROČAMO VAM
NAŠE IZLETE:

29. novembra

3-dnevni izlet po Italiji. Ravenna-San Marino-Bologna-Firenze-Padova.

29. novembra

3-dnevni izlet na Dunaj. Ogled gledališke predstave. Schönbrunn in popularnega zabavišča - Prater.

29. novembra

2-dnevni izlet v Budimpešto z obiskom »Scarde«.

Za zaključene skupine nudimo najudobnejše avtobuse po poseznih cenah. Šolske skupine, invalidi in upokojeanci so upravičeni na poseben popust.

Programe in informacije v poslovalnici SAP - Ljubljana, Titova 38, telefon 314-922.

VISOKO KVALITETNA
SODOBNO EMBALIRANA

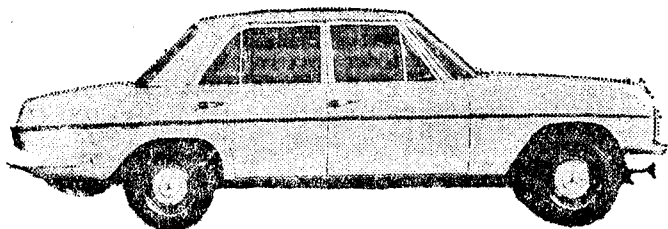
Kombinat »MLINOTEST« Ajdovščina

Izdeluje prvovrstne testenine, jajčne in navadne, v zelo širokem asortimentu

Potrošniki - prepričajte se o izredno dobri kvaliteti naših testenin.

Vsak član ZZB NOV Slovenije
naj postane naročnik TV-15

175 NAGRAD VELIKEGA NOVOLETNEGA NAGRADNEGA ŽREBANJA KREDITNE BANKE IN HRANILNICE LJUBLJANA

V štiri mesečna nagradna žrebanja KREDITNE BANKE IN HRANILNICE LJUBLJANA so vključeni varčevalci vezanih hranilnih vlog, stanovanjski in kmetijski varčevalci, ki namensko varčujejo po pravilnikih banke ter lastniki vezanih deviznih računov, ki bodo imeli do 31. decembra 1968 2000 N-din z odpovednim rokom nad 1 leto. Postanite in ostanite redni varčevalec Kreditne banke in hranilnice Ljubljanske, kjer ste poleg ugodnih pogojev varčevanja udeleženi še pri nagradnem žrebanju Kreditne banke in hranilnice vsake 4 mesece.

NAGRADE: 1 OSEBNI AVTO MERCEDES

14 MOPEDOV »TOMOS«

50 ROČNIH AVTOMATIČNIH UR DARWIL - MODEL 1968

50 KOLES PONY - ROG

50 BRIVNIKOV ISKRA - BRAUN SIXTANT

Borci 14. divizije!

V soboto, 2. novembra ob 11. uri, bo v Suhorju pri Metliki komemoracija za padlimi tovariši. Prijave in obvestila na telefonsko št. 23-564.

Zastor laži in molka

»Govorila sem o aretaciji, o nezakonitem postopku tistih, ki nam jemljejo svobodo. Pripravljena sem o tem pričati pred svetovno javnostjo. Moji tovariši in jaz smo srečni, ker smo sodelovali v tej demonstraciji in ker smo vsaj nekoliko natrgali zastor nesramnih laži in strahopetnega molka ter tako pokazali, da se vsi državljani naše dežele ne strinjajo z nasiljem, ki je bilo storjeno v imenu sovjetskega ljudstva.«

Tako končuje popis dogodkov sovjetskega pesnika Natalija Gorbanevska, ena izmed devetih intelektualcev, ki so 25. avgusta letos na moskovskem Rdečem trgu demonstrirali zoper intervencijo sil varšavskega pakta na Češkoslovaškem. Dogodek je bil kolikor toliko zastir, dokler ni postalo jasno, da bodo demonstrante obsodili na proces.

Tistega poldneva je skupnica sedla ob zid na Rdečem trgu, razvila transparente z napisi: »Živela svobodna in neodvisna Češkoslovaška!«, »Okupatorji, sramujte se!«, »Roke proč od Češkoslovaške!«, »Svoboda Dubčuki!« Demonstranti so držali v rokah tudi češkoslovaške zastavice. Na Rdečem trgu je bilo precej policajev (tedaj so pričakovali češkoslovaško delegacijo) in v nekaj minutah so pridrveli policijski avtomobili. Z vseh strani so obkolili demonstrante, jih zmerjali z židi, sovražniki Sovjetske zveze in rdečvedneži, naposled pa jih pretepli in zmetali v avtomobile.

V pretepu so demonstrantu Viktorju Fajnerju iz Leningrada izbili nekaj zob in ga odpeljali v moskovsko kliniko za dusev-

ne (!) bolezni, pesnico Natalijo Gorbanevsko pa so samo priprli, ker je imela v naročju nekajmesečnega otroka. Pozneje so jo izpustili, vendar je morala biti na razpolago za zasliševanja.

Pred nedavnim se je v nepomembnem sodišču moskovskega Proletarskega rajona končal proces, na katerem so demonstrante obsodili na izgranstvo v oddaljene kraje in zapor s prisilnim delom: književnega kritika in lingvista Konstantina Babickiga (3 leta), študenta in pesnika Vadima Deloneja (2 leti), delavca Vladimirja Dremijuga (3 leta), fizika dr. Pavla Litvinova (5 let) in Lariso Barograz-Daniel (4 leta). »Oddaljeni kraji« po navadi pomenijo Sibirijo.

Demonstranti niso bili obtoženi in obsojeni zaradi svojega političnega delovanja, marveč — tako je poročal TASS — zato, ker so kalili javni red in mir: »Kalili javnega reda in miru so se zbrali na Rdečem trgu v središču Moskve in skušali pritegniti pozornost mimoidočih z vpitjem in drugimi dejanji, ki žalijo dostojanstvo sovjetskega ljudstva. Kot rezultat tega je bil promet na Rdečem trgu oviran, nastale so težave za skupine turistov, ki si ogledujejo središče sovjetskega glavnega mesta, ovravana pa je bila tudi pot obiskovalcev muzeja v cerkvi Vasilija Blaženega.«

Proces je bil v dvorani, kjer je prostora le za nekaj deset ljudi, na njem so bili sorodniki obtoženih in agenti tajne policije, ves postopek pa je bil v posmehovanju obtoženem, pri čemer jim sodnik ni dovolil pojasnjevati svojih stališč. Med peterico obsojenih sta najpomembnejši figuri dr. Pavel Litvinov in Larisa Daniel, nihče pa nima več kot štirideset let.

Dr. Pavel Litvinov je vnuk nekdanjega Stalina, znanega ministra Maksima Litvinova, po poklicu fizik, človek iz družine, ki mu je lahko omogočila šolanje. Nekaj časa je bil sodelavec nekega moskovskega inštituta, ko pa je z Lariso Daniel napisal manifest »Vsem tistim, katerih vest je živa«, je izgubil službo. Tedaj mu je spodbudno pisal znani britanski filozof Bertrand Russell, vendar tega pisma Litvinov ni nikdar dobil. (Eden izmed provokatorjev, ki jih je policija poslala na ulice pred sodiščem, je dejal, da z Litvinovom ne bi ravnal v rokavicah in da je bil njegov ded zločinec, ne pa zunanji minister!)

Larisa Daniel je žena Jurija Daniela, književnika in publicista, ki so ga februarja 1966 skupaj s Sinjavskim obsodili na pet let prisilnega dela zaradi objavljanja protisovjetske propagande. Sama se je začela bojevati za več demokracije v sovjetski družbi in na oktobrskem procesu se je tudi sama zagovarjala.

Obsodba petih demonstrantov, ki so glasniki dela sovjetske družbe, ni edina. Proces — predvsem proti intelektualcem — so v Sovjetski zvezi že bili, so in še bodo. Ravno po oktobrskem procesu v Moskvi je prišlo v javnost več novic o aretacijah. V Leningradu so aretirali pravnika Danilova in Gendera ter inženirja Sašenkova, Kerečevskega in Studenkova, v Moskvi so prijeli ekonomista Krasina, obsodili pa delavca Marčenko. Anatol Marčenko je z zatožne klopi dejal, da se sramuje, ker je njegova domovina spet prevzela vlogo »evropskega žandarja«, in da je enodušnost sovjetskih državljanov navadna umišljenost, ustvarjena ravno s »kršenjem svobode govora, ki jo spoštujejo v socialistični Češkoslovaški«. (Proces je bil tik pred zasedbo Češkoslovaške.)

Med oktobrskim procesom so razni ljudje protestirali ali zbirali podpise, naj bo obravnava vsaj javna, če že mora sovjetska družba imeti takšne procese. Med temi nasprotniki procesov proti intelektualcem so bili sin pesnika Jesenina Aleksander, zgodovinar Pjotr Jakir, čigar oče je bil general in žrtve stalinških čistk, potem upokojeni general Pjotr Grigorenko, ki so ga leta 1961 odpustili kot predavatelja na znameniti Frunzejevi vojaški akademiji, itd. itd.

Na oktobrskem procesu je sodišče uporabilo kazenske določbe o kaljenju javnega reda in miru, na drugih procesih, ki so bili seveda vsi po vrsti tajni, pa so »nasprotniki sovjetske družbe« obtoževali, da delajo po ukazih emigrantskih in vohunskih organizacij iz tujine. Vendar so na teh procesih sedeli na zatožnih klopi mladi ljudje, ki so odrasli v pooktobrski državi, ki jim je socializem vse, ki pa ne marajo, da bi kdo v imenu ljudstva prevzel monopol nad rodoljubjem.

Glede na to, da na zatožni klopi sedijo skoraj edine intelektualci, si sodišča pomagajo z nenavadno argumentacijo: na pomoč kličejo delavce. V Sovjetski zvezi je okoli 23 milijonov intelektualcev, in to so ljudje, ki že zaradi svojega dela veliko razmišljajo: ne le o strokovnem delu, marveč tudi o družbeni ureditvi in razvoju Sovjetske zveze. Ugotavljajo, da sovjetska družba ne napreduje tako, kot je bilo sklenjeno na XX. kongresu Komunistične partije; še več: pojavlja se novi stalinizem. Eden izmed dokazov takšne politike je seveda tudi intervencija na Češkoslovaškem.

Demonstracije, upornost in sodni procesi pa dokazujejo, da se v Sovjetski zvezi vsi ne strinjajo z notranjo in zunanjo politiko v sedanji obliki, da si nekateri le upajo trgati »zastor nesramnih laži in strahopetnega molka«, pa čeprav je njihovo početje naravnost brezupno.

STANE IVANC

KULTURA IN PROSVETA

Preizkušnja o znanju zgodovine delavskega gibanja in o NOB

V začetku novembra se bodo dijaki iz vse Slovenije pomerili na prvi oddaji quiza iz zgodovine delavskega gibanja in NOB.

Televizijski quiz pripravlja Televizijski studio Ljubljana, v njem pa bodo v 8 oddajah, ki se bodo vrstile vsak mesec, tekmovali gimnazije in njim sorodne šole kot celote, tričlanske ekipe ter posamezniki. Tekmovalci se bodo pomerili v poznavanju književne, likovne in glasbene tvornosti v zvezi z delavskim gibanjem in NOB; s takimi temami bodo tekmovali posamezniki, skupine pa bodo prepoznavale partizanske poveljniške oznake, čine, odlikovanja, opravo in orožje ter slovenske narodne heroje. Vprašanja se bodo nanašala tudi na mednarodno delavsko gibanje, predvsem delavsko gibanje, nastajanje slovenske državnosti, vojaške partizanske enote ter najpomembnejše bitke in zmag.

V tekmovalce se vključila tudi pedagoška gimnazija, bivše učiteljske v Ljubljani. Obiskal sem dijake, ki bodo nastopali na quizu, ter njihove mentorje, ki delajo z njimi, jim svetujejo pri izbiri gradiva ter pojasnjujejo to in ono, kar ni nikjer zapisano. V kratkem pomenku so sodelovali:

Ivan Križnar, profesor za zgodovino in organizator priprav na quiz na pedagoški gim-

naziji; Marinka Ribič, dijakinja 4. č razreda, in Janez Kranjc, dijak 4. a razreda.

— Zakaj si se odločila sodelovati na quizu?

Marinka Ribič:

— Tekmovala bom na področju književne tvornosti v zvezi z NOB. Partizanska književnost mi je najbolj pri srcu. Morda zato, ker sta bila moja starša sodelavca NOB in sta mi znala približati cilje in potek odpora ljudstva proti okupatorju.

Janez Kranjc:

Ko sem izvedel, kakšno temo lahko izberem za quiz, sem se prijavil, ker me partizansko vojskovanje zelo zanima.

— Kakšnih virov se poslužuješ pri pripravljanju na tekmovalce?

Marinka Ribič:

Pripravljam se s pomočjo 6 učbenikov. Pri tem mi pomaga 6 profesorjev; vsak je strokovnjak za svoj učbenik. Nastopila bom kot posameznica. Zato moram obvladati mnogo literature. Ugotavljam, da je gradivo zelo raztreseno, podatki pa se v raznih virih včasih razlikujejo. Moja delovna metoda je taka: najprej podrobno, kolikor mi le čas dopušča, naštudiram delo in življenje kakšnega partizanskega pesnika ali pisatelja, nato pa se lotim spoznavanja drugega književnika. Povprečno delam po tri ure dnevno.

Janez Kranjc:

Na quizu bom sodeloval v skupini, ki jo predstavljata 4. a in 4. č razred. Dogovorili smo se, da bomo skupaj naštudirali teme, le gradivo o slovenskih narodnih herojih smo si razdelili. Povedati moram, da je moje delo zelo zanimivo. V Muzeju ljudske revolucije smo si ogledali orožje, pokrivala in čine. Naš šolski fotokrožek bo predmete še prefotografiral, da si jih bomo bolj zapomnili. Čine smo tudi prerasli.

— Kaj ti pomeni sodelovanje na partizanskem quizu?

Marinka Ribič:

Meni pomeni priložnost, da se še bolj spoznam s stvarjo, ki me močno priteguje. Poleg tega ugotavljam, da lahko čeniš neko področje umetnosti, ko ga do podrobnosti spoznaš.

Janez Kranjc:

Menim, da je orožje, čine in drugo v zvezi s partizanskim vojskovanjem dobro poznati.

Moje delo je toliko bolj prijetno, ker delam v skupini, delo je kolektivno.

— Kakšno delo opravljate kot organizator priprav na quiz oddaje? Na kakšne težave ste že naleteli pri delu?

Ivan Križnar:

Sodelujem z drugimi profesorji, ki z dijaki obdelujejo posebne teme. Prof. Tatjana Bradško in jaz pomagava skupini, ki se pripravlja na temo delavsko gibanje in NOB. Moram reči, da dijaki marljivo študirajo. Dvakrat na teden se dobimo, se pogovorimo o tem in onem in damo napotke, če so potrebni. Literature je mnogo, dobimo pa

jo v šolski knjižnici in zunaj nje. Pri delu nam zelo pomaga tudi Mitja Vošnjak, predvsem glede orožja. V Muzeju namreč večkrat ne dobimo popolnih podatkov, ker so napisi obledeli ali odtrgani.

Kar zadeva glavni namen tekmovanja — množičnost — smo na naši šoli uspeli. Težave pa nam povzroča dokaj kratek rok priprav na quiz. Bojim se, da se na tekmovanju kljub prizadevnosti dijakov ne bi predstavili z dovolj kvalitetnim znanjem. Mnogo šol se vabijo na sodelovanje na quizu in odzvalo prav zaradi kratkega roka.

Z. Č.

SPOMENIK IVANU KRIVCU stoji v prijetnem smrekovem in borovem gozdičku v Jasni pri Kranjski gori ob cesti na Vršč. Ivan Krivec je na tem mestu padel leta 1944 v borbi z Nemci. Kolektiv Jeseniške kurilnice ob njegov spomenik vsako leto 15. junija položi venec za dan železničarjev, kajti v kurilnici je bil zaposlen kot železničar. Mladina iz Kranjske gore pa bo za dan mrtvih okoličnega spomenika lepo uredila ter ga okrasila s cvetjem in svečkami

Zbornik »Premog in ljudje«

V zasavskih rudarskih revirjih so že začeli s pripravami na praznovanje ob 50-letnici Zveze komunistov Jugoslavije. V tej zvezi pa so tudi izdelali predlog, da bi začeli z izdajo posebne publikacije, posvečene tej pomembni obletnici naše Zveze komunistov Jugoslavije.

Zasavski rudarski revirji zavzemajo namreč v zgodovini slovenskega delavskega gibanja posebno mesto, zlasti pa še KP, ki je na delu delavskega razreda dokazala svoje poslanstvo. Zal pa doslej v nobeni publikaciji niso bili zbrani skupaj dokumenti o revolucionarnem delavskem gibanju v zasavskih rudarskih revirjih. V publikaciji naj bi bilo torej mesto za prispevke komunistov o delovanju ZKJ ter za dokumente iz delavskega gibanja in delovanja KP Jugoslavije. Zbornik

bi bil dobrodošel tudi šolski mladini, ki nima možnosti širšega poznavanja zgodovine revirjev, pa tudi delovnim ljudem in drugim.

Po predlogu naj bi že do srede aprila 1969 izšla prva knjiga zbornika zgodovinskih prispevkov in dokumentov z naslovom »Premog in ljudje«. Knjiga, ki bi izšla v jubilejnem letu Zveze komunistov Jugoslavije, bi vsebovala prispevke iz dokumentov iz časov delovanja KPJ v zasavskih revirjih med obema vojnoma ter med NOB. Istočasno bi bili objavljeni tudi sestavki o gospodarskem in družbenem razvoju vseh treh revirskih občin — Trbovelj, Hrastnika in Zagorja ob Savi. Do leta 1972 pa naj bi izšli še dve ali tri knjige Zbornika. Tako pa bi približali javnosti najpomembnejše zgodovinsko gradivo, zagotovili pa bi

tudi ohranitev prispevkov, dokumentov in zgodovinskih zapisov o razvoju zasavskih revirjev. Zbornik pa bi bil tudi osnova za dokončno oblikovanje zgodovine delavskega gibanja v zasavskih rudarskih revirjih.

Pri izdaji Zbornika naj bi, kot je predlagano, sodelovali vsi znani predvojni komunisti iz revirjev in drugi, ki so preučevali zgodovino gibanja in narodnoosvobodilne vojne v zasavskih revirjih. V prvi knjigi Zbornika »Premog in ljudje« naj bi bili objavljeni prispevki o 50-letnici ZKJ, o razvoju rudarskih mest Trbovelj, Hrastnika in Zagorja ob Savi, o nastanku in razvoju premogovništva, dokumenti in zapisi o delovanju KP in o delavskem gibanju v revirjih med obema vojnoma, o 45-letnici spopada z Orjuno, o zgodovinskem pomenu Ustanovnega kongresa KPS na Cebinah, o razvoju partizanstva v revirjih in na Stajerskem, o revirski partizanski četi, o narodnih herojih iz zasavskih revirjev, o ustanovitvi III. brigade Vojske državne varnosti, o revirskih literatih in umetnikih ter o uveljavljanju revirskega gospodarstva na inozemskih tržiščih. Prva knjiga Zbornika »Premog in ljudje«, ki naj bi izšla do aprila 1969, bi obsegala okrog 500 strani, objavljeno pa bi bilo blizu 100 fotografij. Večino gradiva je že zbrana in bi ga bilo treba le še dokončno urediti in opremiti.

S prvo knjigo Zbornika »Premog in ljudje« ter s številnimi drugimi manifestacijami in slovesnostmi bodo tako v zasavskih rudarskih revirjih kar najbolj svečano proslavili pomemben jubilej delovanja Zveze komunistov Jugoslavije.

— M —

Partizanska ljudska pesem

V GOZDU

Močno zvenijo udari po bukovih, hrastovih hosti, po šumi zarasli, pregosti sekajo krepki drvarji.

Drevje, ki zraslo je krivo, poseka, iztrebi sekira, vse, kar je trilo, črnilo, drvarjeva roka podira.

In se hosta bo mlada in zdrava visoko vzpela, da vsa ti bo dušo objela sama mladost in naslada.

Tudi ti vzemi rezilo, odsekaj, kar krivo je zraslo, odreži, kar črve je paslo, trhlino iztrebi nemilo.

Življenja tvojega deblo pripravljeno ni še za krsto, živi naj le zdravo in čvrsto, visoko naj k nebu se vzpne.

Pesem je bila prvič objavljena v glasilu Vojkove brigade »Za Vojkom« v januarju 1944.

Partizanskemu Čepovanu se obeta lepa prihodnost

Čepovan je bil v minuli vojni znano partizansko središče na Primorskem, v prvi svetovni vojni pa prizorišče hudih bojov. Na obe svetovni vojni spominjajo ruševine vojnih objektov in spominska obeležja. Med njimi opuščen vodovod, ki je v prvi svetovni vojni oskrboval celo Banjško planoto, pa tudi Borojevičeva cesta je še prevozna. Ob njej leži spomenik, ki priča o njeni slavnostni otvoritvi.

Oktober leta 1944 je v vasi in bližnjih naseljih gorelo kar 170 hiš, vendar ljudje niso obupali; še bolj so se strnili v boju proti okupatorju. Pol leta kasneje, spomladi leta 1945, so partizani v poslednjem jurišu za Primorsko tu razbili nemško kolono 200 moč in zajeli ogromno plen. Gradnikovo in Vojkovo brigado je podprlo tudi naše

mlado letalstvo. Nemci so panično bežali proti Grgarju in Gorici.

Kljub velikemu doseženemu napredku po osvoboditvi se še niso povsem zacelile rane, ki jih je zadala vojna vihra. Tu pa tam je še kakšna domačija, ki ni povsem obnovljena. Z lastnimi silami so modernizirali tamkajšnje mizarstvo, ki uspešno sodeluje s tovarno »Meblo« v Novi Gorici. Obrtno podjetje zaposluje okoli 70 delavcev in delavk iz partizanskih krajev Čepovana, Lokovca, Gornje Tribuše in Vrat. Tamkajšnja krajevna skupnost in turistično društvo pa si prizadevata obnoviti in pospešiti tudi turizem v letni in zimski sezoni, za kar imajo vse pogoje, pa tudi tradicijo. Že pred vojno so sem radi zahajali smučarji iz Gorice in Trsta. Ureditev turističnih objektov bi bilo hvaležno dopolnilo znanemu bližnjemu zimsko športnemu središču Lokve, ki so hkrati znane tudi kot partizansko središče Primorske.

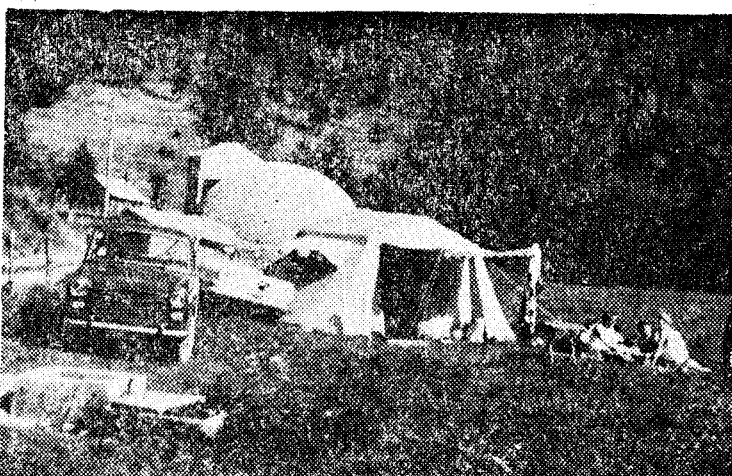
Po predvidevanjih naj bi asfaltirali 15 km dolgo cesto med Čepovanom in Grgarjem. Od tu do Nove Gorice pa je že urejena sodobna cesta. Poleg tega naj bi iz Čepovana na bližnje partizanske Lazne zgradili žičnico. V obnovljenih hišah imajo Čepovanci možnosti za ureditev tujskih sob, ki bi jih oddajali turistom v letni in zimski sezoni. Kraj ima dobro povezavo z Novo Gorico in prek Vrat tudi z Mostom na Soči in gornjim

Posočjem. Po dobrih gozdnih cestah pa tudi s Predmejo in Črnim vrhom nad Idrijo ter Ajdovščino in Vipavsko dolino.

Po stoletnem običaju tu vsako leto praznujejo »34. avgust«, združen z Gradnovim sejmom. Pri njih ima ta mesec 34 dni. Kako in kdaj je nastal ta običaj, nihče zanesljivo ne ve. Zatrjujejo pa, da je zelo star. Izhaja iz časov, ko so na dražbi prodajali imetje Gradnove do-

mačije, kar naj bi se zgodilo 3. septembra. Iz protesta zaradi dražbe ali hudomušnosti so naslednje leto ponazorili dražbo na simboličen dan »34. avgusta«, kar je prišlo potlej v tradicijo.

Vsako leto v noči med 2. in 3. septembrom fantje in moške oprezajo okrog kmečkih dvorišč, se pritihotapajo vanje in odneso ali odvedejo na sredo vasi vse, kar jim pride pod roke. Zbrano

Ugodne prometne zveze, lepa pokrajina in iznajdljivi prebivalci napovedujejo, da se bo Čepovan kmalu razvil v pomembno turistično središče na Primorskem. Poleti turisti iz zamejstva radi postavljajo svoje šotore ob kupoli nekdanjega vojaškega vodovoda v Čepovanu, kar prikazuje naša slika

SOLZE SREČE OB DOBRNIČU

Petindvajseta obletnica prve konference protifašistične ženske zveze je v Dobrniču bila dostojno počaščena. Program je obudil mnoge spomine na tiste razburkane čase, ko je tekla kri, ko so goreli domovi in ko so se slovenske žene prvič zbrale iz vse Slovenije ter se pogovorile

o svojem delu, o svojem deležu, ki so ga že bile, in ki so ga pripravljene še dati za dokončno svobodo. Zlasti so ganile nekatere recitacije, pesem pionirjev in glas mogočnega zbora, ki je odmeval preko dolinskih njiv in polj tako kot takrat eksplozije granat.

Zatem je bil prvi ogled veličastnega spomenika padlim pri Trebnjem. Nekatere žene so poznale te kraje še iz vojnih časov, še iz takratnega potovanja na kongres. Anka se je spomnila tudi tamkajšnjih bojov z belogardisti. Več dni so se dajali za vzpetino nad trgov, kjer je bila cerkev. Partizani so se pripravljali na nov napad. Toda tisto popoldne so videli veliko žena, ki so hodile v tisto cerkev. Mislili so, da so pač tam kake večerice, kake molitve. In zvečer, ko so napadli, so spoznali sovražnikovo ukano. Niso bile ženske, ki so hodile v cerkev, marveč oboroženi belogardisti v

širokih ženskih oblekah, pod katerimi so nosili orožje. Partizani zdaleč tega niso opazili. In ko so začeli jurišati, so morali nazaj »praznih rok«, kot je rekla Anka.

Veliko takih in podobnih spominov so žene pravile v avtobusu in na posameznih krajih, kjer so se ustavile. Ustavile so se tudi v vasi Fužine. In kmalu zatem se je ustavil tudi avtobus, poln pionirjev. Izstopili so, obkolili žene in njihov pevovodja je z zamahom roke izvalil iz mladih grl lepo partizansko pesem. Zapeli so še eno, dve... Vse v pozdrav in počastitev žena, bork in aktivistk, ki so v najhujših časih nosile veliko breme borbe, ki so s prezirom do sovražnika brez solza, s stisnjenimi zobmi prenesle bolečino ob padlem sinu, možu, ob goreči hiši, ob odgonu v zapore...

Žene so bile sprva prijetno presenečene, iznenadene. Potem

pa so jim glasovi pionirjev prardli globlje. Prva se je obrnila vstran, druga je iskala robček...

»Ostanite še malo. Povejte od kod ste, kako da ste prav tu nam prišli zapeti?« so s tresočim glasom prigovarjale žene, ko so se pionirji odpravljali nazaj na avtobus.

»Ni važno, od kod! Želeli smo le, da zapojemo tistim ženam, materam današnjega rodu, ki danes proslavljajo,« je dejala večja pionirka in že jih ni bilo več.

Slučajno smo zvedeli, da so bili to pionirji Pionirskega doma Ljubljana. Žene pa so bile iz Kranja. Toda to ni bilo res, ni bilo važno. Važno je bilo, da so pionirji sami želeli čim dostojneje, po svojih močeh prispevati k praznovanju žena, in da je žene ta spontanost in prišrčnost ganila bolj kot vsaka organizirana prireditel. K. M.

Posvetovanja o invalidskih zadevah

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je imel sektorska posvetovanja predsednikov komisij VVI pri občinskih odborih ZZB NOV, v Mariboru 16., v Celju 17., v Novem mestu 18., v Postojni 21. in v Ljubljani 23. oktobra.

Na teh posvetovanjih so se pogovorili o izvajanju republiškega zakona o vojaških vojnih invalidih, o delu komisij, združenj in sekcij VVI ter o oskrbovanju vojaških vojnih invalidov, z ortopedskimi pripomočki.

Vsa ta posvetovanja so bila po vsebini razprav zelo bogata, razgibana in so pokazala, da je še mnogo zadev, o katerih bi se morali od časa do časa pogovoriti na takih posvetovanjih. Med najvažnejše ugotovitve s teh sestankov sodijo:

Prevedla dosedanjih prejemkov invalidskega dodatka je v

glavnem izvedena, le nekaj izjem je v primerih, ko prizadeti niso predložili potrebnih potrdil.

Tisti osebni in družinski invalidi, ki so z novim zakonom pridobili pravico do invalidskega dodatka, že vlagajo svoje zahteve. Pri invalidskih upravičencih, ki se preživljajo s kmetijstvom, pa je manj zahtevkov, ker je zelo porastel katarski dohodek in predvideva se, da novi census ne bo bistveno spremenil dosedanjega.

Po prejšnjih predpisih je v Sloveniji prejelo invalidski dodatek 6313 invalidskih upravičencev. Na podlagi pred meseci izvedene ankete je bilo pričakovati, da jih nadaljnjih 4000 pridobi z republiškim zakonom to pravico, a do sedaj se

jih je prijavilo — tako se da sklepati iz poročil — komaj tretjina. Zaradi tega so na vseh posvetovanjih naglasili:

Združenja in sekcije VVI naj obvestijo vse invalidske upravičence, ki bi prišli v poštev za invalidski dodatek, da vložijo svoje zahteve.

Pri občinskih skupščinah je treba poskrbeti za ekspanzivnost pri reševanju novih zahtevkov. Konc oktobra pa bodo komisije VVI analizirale stanje.

V razpravi o delu komisij, združenj in sekcij VVI so na vseh posvetovanjih ugotovili, da so komisije pri občinskih odborih ZZB delovne, da skoraj vse tesno sodelujejo z invalidskimi referenti občinskih skupščin, da so predvsem pri izvajanju določil republiškega zakona o VVI opozarjali tudi združenja in sekcije VVI na potrebo obveščanja članstva.

Tudi to so ugotavljali, da tam, kjer še obstajajo združenja VVI, vzdržujejo le-ta vsestranske stike s precej aktivne, a v večini sekcij, je precej aktivne, a v večini teh pa je organizacijska delavnost precej zmirla. Pri tem gre prvenstveno za temeljne naloge skrbeti za članstvo, za nekoliko več družabnost, za pozornost do starejših in onemoglih vojaških vojnih invalidov, ki jim obisk tovarišev in pogovor z njimi pomeni več kot gmočno pomoč, ki je združenja ali sekcije največkrat niti ne premorejo.

Naglašali so, da je treba delo združenj in sekcij tesneje povezati s komisijami VVI pri občinskih odborih ZZB NOV in tudi z družbeno-političnimi organizacijami na svojem območju. Imeti moramo pač take organizacije, pa naj so to združenja ali sekcije, ki bodo sposobne pomagati svojim članom in urejati vse tiste zadeve, ki so pomembne za vojaške vojne invalide.

V zvezi z gradivom o uporabnosti ortopedskih pripomočkov, ki so ga komisije VVI pri občinskih odborih že prejele, so po krajših razpravah na vseh posvetovanjih sklenili, da bodo komisije sklicale sestanke z invalidi, uporabniki ortopedskih pripomočkov in nato posredovale njihova mnenja, sodbe in predloge republiškemu odboru ZZB NOV Slovenije. V. M.

Trgovini

BOREC

v Ljubljani, Titova 17
in Mariboru, Partizanska 5

priporočata cenjenim kupcem:

- vse knjižne izdaje založbe »Borec«
- tedensko nova dela priznanih slovenskih umetnikov — slikarjev in kiparjev
- dekorativne, umetniško izdelane predmete za opremo stanovanj in uradov
- osebne okrasne predmete za žene in moške, posebno mlada dekleta, po zadnji modi

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE
ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO SVICARSKO ZASTOPSTVO
TRST. Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

- NUDI PO SVETOVNIH KONKURENCNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata
- PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!
- NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR DARWIL in ARETTA.

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

Tovariš I. O. iz Hr. nam je poslal tri dopise, v katerih prosi za nasvet v več zadevah. Tako piše, da je 80 % invalid iz NOV, zaposlen pri komunalnem podjetju. Prej je bil zaposlen kot vrtnar, sedaj pa je pri črpanju vode. Njega so prestavili na drugo delovno mesto, ter mu znižali plačo od 430 na 370 dinarjev mesečno. To pa se mu ne zdi pravilno, zlasti

meljnega zakona o delovnih razmerjih. Po teh določbah delavec brez svojega privolitja ne sme biti razporejen na drugo delovno mesto. To se zgodi lahko samo z njegovo privolitvijo, lahko pa tudi samo začasno, če zahtevajo to izjemne razmere, vendar samo toliko časa, dokler trajajo te okoliščine. (Na primer ob pomankanju surovin ali druge-

PRAVNA POSVETOVALNICA

torej lahko premesti delavca na drugo delovno mesto, če pogoji, ki se zahtevajo za to delovno mesto, ustrezajo delavčevim strokovnim in drugim delovnim sposobnostim.

Delavec, ki ni zadovoljen z razporeditvijo na drugo delovno mesto, lahko sproži običajen postopek. Najprej lahko vložil ugovor na upravni odbor oziroma delavski svet. Če pa njegovemu ugovoru ni ugodno, ima pravico sprožiti delovni spor pri sodišču. Seveda je treba tako tožbo vložiti v 30 dneh po prejemu odločbe, ki je zavrnila delavčev ugovor. Če sidišče v pravdi ugotovi, da je bila delavčeva pravica hudo kršena, lahko na zahtevo delavca odloči, da se

delavec vrne na dotedanje delovno mesto. Kolikor je torej I. O. bil razporejen na drugo delovno mesto, ki ne ustreza njegovi delovni sposobnosti, to pa brez njegovega soglasja, je lahko vložil ugovor, nato pa sprožil delovni spor. Če tega ni storil, pa je seveda prepozno za kakršnokoli ukrepanje. Odgovor na drugo vprašanje tovariša I. O. je enostavnejši. Pravico do regresa imajo vojaški vojni invalidi I. skupine, ki imajo pravico do ortopedskega vozčka. Razen njih pa tudi invalidi, katerih splošne okoliščine so poškodovane za najmanj 60 %. Seveda za vse velja to le, če o zaposleni. Če je torej tov. I. O. 60 % invalid zaradi okvare nog, ima pravico do regresa pri nakupu osebnega avtomobila.

še, ker mora delati tudi ob nedeljah, pri tem pa nima nobenega povišja za delo v nedeljo. Na tisti dan, ko je prost, pa ga zamenjuje upokojenec, ki bi ga lahko nadomestil ob nedeljah. Nadalje pojasnjuje, da je kot invalid brez levega očesa, ranjen pa je bil tudi v levo nogo pod koleno, da težko hodi. Zato bi rad vedel, ali je upravičen do regresa za nabavo osebnega avtomobila. Najprej kako je z dodelitvijo na drugo delovno mesto? Glede tega veljajo določbe te-

ga materiala, ob nenadni odsotnosti drugega delavca in podobno.) Delovna skupnost same delavca brez njegovega soglasja razporediti na drugo delovno mesto, vendar samo začasno, kolikor je pač potrebno, da se odvrne višja sila, rešijo človeška življenja ali delovna organizacija zavaruje pred škodo. Pač pa velja, da so delavci v okviru svoje strokovnosti mobilni in jih delovna skupnost lahko razporeja glede na potrebe delovnega procesa. Delovna skupnost

IMELI SMO
LJUDI...

Alojzija Dermota

Prebivalce Zelenikov je presunila vest, da je nenadoma umrla Alojzija Dermota, Dermotova mama iz Zelenikov. Tov. Alojzija je bila rojena leta 1913 v Zeleniku. Poročila se je leta 1912 z usnarjem Jakobom Dermoto. Po 20 letih zakona ji je mož umrl in ji zapustil 6 nepreskrbljenih otrok. Sama je prevzela vodstvo usnarskega obrata ter šolala svoje otroke na srednjih in visokih šolah. V predvojnih letih je revnim ljudem pomagala z denarjem, obleko ter hrano. Med vojno je partizane zalagala z usnjem in hrano; od leta 1943 je njena usnjarna v glavnem služila potrebam partizanske vojske. Trije sinovi tovarišice Dermotove so bili v partizanih in opravljali razne odgovorne naloge. Četiri, ki ji je pomagal pri vodenju usnjarne, je leta 1944 umrl v bolnici v Celniku. Tovarišico Dermotovo je na njeni zadnji poti pospremilo na stotine prebivalcev Selške doline in tako so dokazali, kako je bila priljubljena, predvsem med bivšimi pripadniki NOB.

Jože Zelnik

Na mariborskem pokopališču smo se poslovili od spomeničarja Jože Zelnika. Pokopnik je po rodu doma iz Zelenika. Vasi pri Novem mestu. Ker doma za sedem otrok ni bilo kruha, je odšel v svet in se izučil za tapetnika. Z NOB je pričel sodelovati septembra 1941. Leta 1942 je postal član K.P. v Ljubljani, je pomagal organizirati civilno zaščito in zbiral orožje. Leta 1942 so ga Italijani zaprli za nekaj mesecev. Po kapitulaciji Italije je po nalogu partije odšel v partizane. Stopil je v 3. četo 3. bataljona 10. ljubljanske brigade kot namestnik komisarja čete. V začetku 1944 je bil namestnik komisarja bataljona, sredi leta leta referent za kadre v 8. brigadi, zatem pa je opravil isto funkcijo v 18. diviziji.

Leta 1956 je bil tovariš Zelnik kot major JLA demobiliziran. Potem se je uspešno uveljavil v gospodarskem in družbeno-političnem življenju v Mariboru. Za svoje delo je prejel več odlikovanj. Ohranil ga bomo v trajnem spominu.

Drago Bukovec-Ludvik

V Mariboru je umrl Drago Bukovec-Ludvik, rezervni major in spomeničar, star 55 let. Pokopnik je že v prvih mesecih vojne oskrboval posamezne partizanske enote z goro živino, ki jo je skrivaj jemal Italijanom. Povezan je bil z znanim borcev Ivanom Lokovškom ter z borci, ki so se bojevali nad Sodražico, in jih oskrboval z orožjem. Zato je bil izdan. Italijani so ga zaprli, ga pretepali in mu grozili z ustrelitvijo. 15. septembra 1942 je stopil v Sodražiško četo. Pozneje je bil intendant Kočevskega oddela. Zatem je bil še v Cankarjevi in Levstikovih brigadi, na avtokomandi mesta Crnomelj, dopolnilni brigadi GSS in 1. slovenski artiljerijski brigadi.

Leta 1946 je tovariš Bukovec delal v vojni bolnišnici v Rimskih Toplicah kot pomočnik upravnika. Nato je bil zaposlen v Idriji in Mariboru, poleg tega pa se je aktivno udeleževal v družbeno-političnem življenju. Za svoje življenjske uspehe je prejel več odlikovanj. Naj mu bo lahka slovenska zemlja!

Jože Sušnik

V Krašnji smo pokopali našega zvestega in neumornega tovariša Jože Sušnika, starega 68 let. Rojen je bil v vasi Krašnji. Leta 1923 se je poročil, si ustvaril družino in se leta 1940 preselil v znano partizansko vas Koreno, ki je bila leta 1942 požgana. Ze v zgodnji spomini smo začeli pri partizanih in aktivisti zahajati k njemu. Leta 1942 sredi poletja je bil aretiran in zaprt. Kljub mučenju ni ničesar priznal in izdal. Ko se je vrnil iz zapor, ni prenehal z delom. Se močneje se je oklenil OF. Leta 1943 je kljub sledovanjem in terorju poslal svojega sina v partizane. Kakor mnogo drugih, tako je tudi njegov sin del v partizanih. Nato so sredi leta 1944 izdal Jože in moral znova v ječo; ker pa Nemci niso imeli dokazov, je bil ponovno izpuščen. Vse trpljenje in gorje je na njem pustilo svoje posledice in mu pomagalo izklopiti prerani grob. Dokaz njegove priljubljenosti med ljudmi je bila udeležba na njegovem pogrebu, katerega so se udeležili njegovi tovariši od blizu in daleč.

Razprava o ohranjanju revolucionarnih tradicij NOB

Pred kratkim se je sestal razširjeni sekretariat sekcije za ohranjanje revolucionarnih tradicij NOB pri republiški konferenci SZDL Slovenije. Na seji so vsebinsko opredelili teme, ki jih bo še v letošnjem letu obravnavala sekcija. Sekretariat sekcije se je odločil, da postavi tri delovne skupine, ki bodo na podlagi ocene dejanskega stanja pripravile gradivo za naslednje seje sekcij.

Prva delovna skupina bo obravnavala vprašanja, ki zadevajo razvijanje revolucionarnih tradicij na področju solstva. Pripravila bo predloge, kako stanje v tem pogledu izboljševati, razširiti in kvalitetno poglobiti. Dokončno bo o predlogih razpravljala sekcija. Nekaj gradiva je s tega področja že pripravljeno.

Druga delovna skupina bo preučila vlogo filma in RTV pri razvijanju revolucionarnih tradicij. Skupina bo analizirala programsko politiko in družbeni vpliv filma in RTV na

mlade ljudi ter ocenila, kakšen je bil delež ohranjanja revolucionarnih tradicij na tem področju od sedaj. Analiza naj bi tudi pokazala, kaj pričakujejo v tem pogledu gledalci od teh pomembnih medijev.

Tretja delovna skupina bo preučila vprašanje tiska in založništva s stališča ohranjanja revolucionarnih tradicij NOB. Skupina bo ocenila, kakšen delež imajo revolucionarne tradicije v naši publicistiki, dnevnem tisku, založništvu in drugih publikacijah. Odgovoriti ji je treba na vprašanje, v kolikšni meri smo v praksi posvetili prostora revolucionarnim vrednotam, kako jih vnašamo v sodobno življenje in kakšna je zavzetost za uresničevanje revolucionarnih idej.

Sekretariat sekcije se je odločil priporočiti koordinacijskemu odboru za vseljudsko obrambo pri republiški konferenci SZDL Slovenije, da posebej obravnava vprašanje vloge telesnovzgojnih in nekaterih drugih družbenih organizacij pri razvijanju revolucionarnih tradicij.

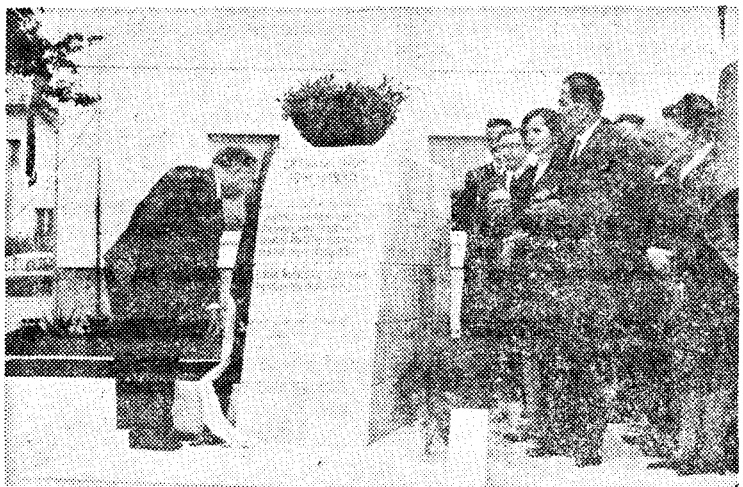
Sekretariat sekcije je v zvezi s tem priporočil občinskim konferencam Socialistične zveze, da v okviru svojih sekcij razpravljajo o navedeni problematiki, sekcijo oziroma delovne skupine pri republiški konferenci SZDL Slovenije pa tekoče seznanjajo s problematiko, ki se pojavlja na tem področju. B. B.

KINO SPORED

- KINO TRIGLAV, LJUBLJANA
 1. in 3. novembra 1968: »Visoka družba«, ameriški barvni glasbeni film.
 4. in 5. novembra: »Kako ubiješ svojo ženo«, ameriška barvna kriminalna komedija.
- KINO VEČE
 - Od 1. do 3. novembra 1968: »Cat Ballou«, ameriški barvni western.
 6. in 7. novembra: »Otoki čudež«, barvni dokumentarni film.
- KINO ZALOG
 - Samo 1. novembra 1968: »Modesty Blaise«, angleški barvni krim. film.
 2. in 3. novembra: »Revolveraši ranča Casa Grande«, ameriški barvni CS western.
- KINO ZADOBROVA
 - Samo 1. novembra 1968: »Revolveraši ranča Casa Grande«, ameriški barvni CS western.
 2. in 3. novembra: »Modesty Blaise«, angleški barvni kriminalni film.
 - Samo 6. novembra: »Galante svečanosti«, francoska barvna CS komedija.

AVTOELEKTRO
TOLMIN
nagrajuje kupce svojih vžigalnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala

Posnetek s proslave v Grahovem pri Cerknici (29. septembra) ob odkritju spomenika padlim borcem in 100-letnici tamkajšnje osnovne šole

Dne 7. novembra bo minilo 24 let od smrti narodnega heroja, komandanta glavnega štaba NOV in PO Slovenije, generalmajora Franca Rozmana-Staneta. Ko je preizkušal minometalce angleškega izvora, se je ponesrečil in zaradi hudih ran še istega dne kljub zdravniški pomoči umrl.

Zastave bojne, počastite mu spomin...

Slovenski partizani, posebno štajerski in tisti iz prvih dveh let osvobodilne vojne se Staneta spominjajo kot izredno dobrega človeka, drznega in pogumnega, pa tudi preudarnega poveljnika. Vedno je bil tam, kjer je bilo najhujše, in vedno je svojo nalogo dobro opravil. Junija 1943 je zato postal komandant glavnega štaba.

Zgodovinar, ki bi raziskoval življenjsko pot mladega Franca, rojenega leta 1942 v Pirničah pod Šmarno goro, bo lahko ugotovil, kako revolucija naglo vrže na površje izredno nadarjene ljudi, ki zelo hitro postanejo uspešni voditelji množic. Eden izmed teh je bil tudi Franc Rozman. Oče mu je padel v I. svetovni vojni, mati s štirimi otroki pa se je prebijala skozi življenje na mali kmetiji, kot je vedela in znala. Franc se je učil za peka, pozneje ga je življenje metalo sem ter tja, poskusil je srečo v več poklicih in na več krajih, nato pa odšel v Španijo med prvimi, ne da bi bil prej imel kakšne trdnjše zveze s komunisti. Toda v Španiji je ta štiriindvajsetletni fant hitro pokazal, kaj zmore. Potem ko se je odlikoval s hrabrostjo, je postal podoficer, končal krajski tečaj in se vrnil na bojišče, se znova odlikoval in postal oficir, četni komandir. Spet je končal krajski tečaj, kakršne so imeli v vseh vojskah, ko je začelo primanjkovati oficirjev... Ob koncu državljanske vojne je bil Rozman že kapetan in komandant bataljona. Njegov bataljon je opravljal ob umiku čez Pireneje kočljivo nalogo v zvezi s varstvom beguncev. Ze tedaj je Rozman uporabljal taktiko, različno od tiste, ki so jo narekovali dotodanje izkušnje — manevriranje. In uspelo mu je. Tako si je nabiral izkušnje, ki so

mu prišle tako prav dve in tri leta kasneje, ko je jeseni 1941 vodil svoj bataljon po Štajerski ter poleti 1942, ko je peljal II. grupo prek Gorenjske na Štajersko.

Franc Rozman je v Španiji postal tudi član partije. Najbrž brez dolgotrajnega razmišljanja in notranjih bojev, preprosto, po zdravi presoji, zato tudi naglo, saj je bil na to čustveno že dolgo pripravljen. Prihodnost je pokazala, da njegova odločitev ni bila sad trenutnega razpoloženja, saj je ostal komunist do smrti.

Sele enaintrideset let je bil star, ko je postal vojaški voditelj Slovenije. Za razliko od prejšnjih dveh, ki sta imela za seboj dolgoletno politično dejavnost, je bil Franc razmeroma »mlad«. Tudi v tem primeru se je partijsko vodstvo, ki jo posredno odločalo o tem, kdo bo poveljeval v vojaških zadevah, odločilo za mlajšega človeka, ki se je že izkazal v dotedanjih bojih, ob enem pa dokazal, da mu je boj delovnih ljudi pri srcu.

Usodno naključje je iztrgalo Rozmana iz naše zgodovine, ko je bila žetev dolgotrajnega boja komunistov že zrela. Stane ni dočkal sreče, da bi videl svojo domovino

svobodno. Prva povojna leta in burno dogajanje kasneje so spomin nanj in na njegovo delo nekako zameglila. Nekaj skromnih spomenikov in ne-

leta ni nihče za to pokazal dovolj razumevanja, češ da ni denarja. Zadeva je krenila z mrtve točke lani, ko je ZB Medvode dala prvi obrok za nujna popravila. Letos je tudi občinska skupščina od 50.000 dinarjev, namenjenih za spomeniško varstvo, dala 20.000 dinarjev.

S tem denarjem se bodo lotili prvih vzdrževalnih del, ki jih bo vodil zavod za spomeniško varstvo iz Ljubljane. Najprej bodo betonirali temelje, ki so zdaj slabi. Zemljišče je namreč ilovnato in se zato krči ter razteza zaradi toplotnih razlik, posebno zmrzali. Zaradi tega so razpokale tudi stene iz nežgane opeke. Razpoke bodo zazidali, prekrili pa bodo tudi streho.

Od stare hiše sta ostala le »kamra«, kjer je spal Stane in kjer nameravajo urediti razstavo slik, ter »črna kuhinja«, medtem ko je sedanjí lastnik, Stanetov brat Martin, »hišo« podrl. V kamri pa je garaža. Do zdaj namreč ni bila hiša spomeniško zaščitená, glede gradbenih dovoljenj pa je vlada v vaseh okoli Ljubljane precejšnjo svobodo. Urediti bo treba tudi vprašanje nadomestila lastniku za garažo.

Seveda do 1969 ne bo moglo urediti muzeja v »kamri«. Razstavo slik in dokumentov o Stanetu pa že pripravljajo oz. zbirajo gradivo zanjo. Zato jo bodo priredili v sejni dvorani občinske skupščine. Pozneje je bodo prenesli v nekatere večje šole, dokler ne bo našla svojega prostora v Stanetovi rojstni hiši.

Zal pa za zdaj legendarni Stane ne bo dobil pisanega

Rojstra hiša Franca Rozmana-Staneta (levo, nizka), zraven nje nova hiša njegovega brata Martina

kaj krajših, nepopolnih zapisov je vse, kar je ostalo po njem stvarnega.

Prihodnje leto bo od Stanetove smrti minilo že petindvajset let. To se pravi četrto stoletje, kar navadno izkoristimo za proslave.

Tovarišica Rezka Traven, zgodovinarica, uslužbenka Instituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, drugače pa tudi predsednica komisije za zgodovino in spomeniško varstvo ter komisije za tradicijo in proslave pri občinskem odboru ZZZB Ljubljana-Siška, na katere območju leži Stanetova rojstna vas Spodnje Pirniče, je povedala o pripravah za proslavo petindvajsetletnice smrti Franca Rozmana naslednje:

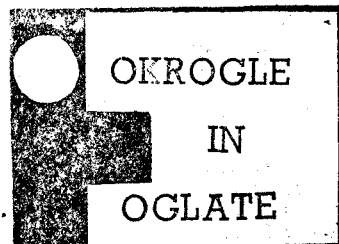
Na občinskem odboru ZZZB v Šiški se že tri leta ukvarjajo z zamislijo, da bi Stanetovo rojstno hišo preuredili v majhen muzej in jo zaščitili kot spomenik. Toda prejšnja

spomenika, obširne monografije, ki bi jo zaslužili kot človek in komandant in ki so jo dobili mnogo manj pomembni ljudje. Zdjaj je še čas, zgodovinar bi lahko izkoristil tudi ustne vire. Upajmo, da se bo našel kdo, ki se bo lotil dela in vsaj zbral to, kar je zdaj raztreseno po raznih arhivih, muzejih, revijah, časopisih in knjigah.

Mile Pavlin

PARTIZANSKI
OBRAZI

• Barnard čaka... Na zadnjem oknu mnogih avtomobilov v Veliki Britaniji je moč prebrati tole opozorilo: »Vozite previdno! Barnard čaka!« To opozorilo je v zvezi z znanim dejstvom, da se v zadnjem času skoraj vsa presajena srca jemljejo ljudem, ki izgubijo življenje pri prometnih nesrečah.

• Kakor piha veter... Neki prodajalec rib v Rio de Janeiru ima izredno mnogo kupcev. Močakar se je znašel, natočno se je poučil o politični usmerjenosti vsakega svojega kupca in je jel zavijati ribe v časnike, ki ustrezajo politični usmerjenosti kupcev.

• Ni vse zlato, kar se svetli... Kralj angleškega tiska je kritiziral birokracijo: »Mi imamo birokracijo, ki je zaprta vase, kakor da je v samostanu, ki pa s krinko skromnosti in pokornosti pokriva neodgovornost za dejansko in obsežno oblast, ki jo izvaja!«

• Dober takti Katoliki na Filipinih štejejo že od nekdaj za posebno poslastico jajce, ki ga bo zdaj zdaj preključeval piščanček... Tako jajce pojedo surovo ali prav malo ocvrto. Njihovi nasprotniki so — iz dogmatskih razlogov! — pismeno vprašali Vatikan, ali je to dopustno. Zdjaj čakajo odgovor.

• Niso samo Skoti taki... Predsednik malezijske vlade, ki se je zadnje čase mudil v Londonu, da bi sklenil pogodbo o nekem posojilu, je izjavil po vrnitvi v Singapur: »Brčkone je laže iztisniti kri iz kamna, kot izleči denar iz Angleža.«

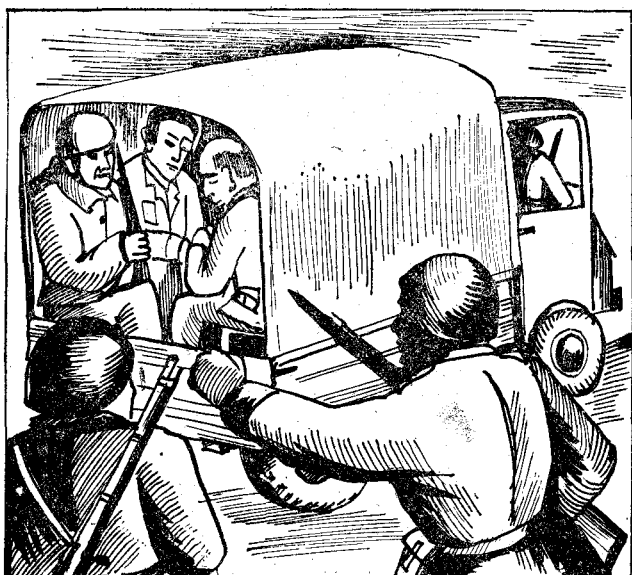
• Krepost, ki diplomatom ne diši... Angleški pisatelj in diplomat Harold Nicholson pravi v svojem delu o diplomaciji: »Diplomat je lahko resnicoljuben, natančen, miren, ljubezniv, če pa ni skromen, ni idealen diplomat. In prav skromnost je vrлина, ki jo diplomati najmanj negujejo.«

• Skrbni Kašanin, profesor matematike na beograjski univerzi, strah in trepet študentov, je bil pred vojno upravnik študentskega doma (zdaj Doma Iva Lole Ribarja). Ob neki priložnosti — pripoveduje v »Ilustrovani politiki« profesor Andjelko Kuzmanović iz Svetozareva — so študente pritisnili na Kašanina s prošnjo, naj dovolji, da bi stanovale poleg njih v domu tudi študentke. »V prtiličju,« so predlagali, »bi bili študentje v drugem nadstropju pa študentke.« Kašanin je potrpežljivo poslušal, nato pa, kakor da je izstrelil iz topa, izbruhnil: »Kam pa bomo spravili dojenčke?«

• Hudič je! Poljski satirik Stanislaw J. Lec je napisal v »Nepočesanih mislih«: »Carovnice so na procesih priznavale, da občujejo s hudiči. Kri nam je zavrela! Kako je bilo mogoče, da so jih prisilili k temu, ko hudiča ni? A glas razuma v nas kriči: »Laž, laž, laž!« Hudič je, bil je prav — inkvizitor!«

• Prijetna in predvsem dobro plačana služba... Zarko Popadić, učitelj iz Broda pri Bijeljini, pravi v pismu, ki ga je nedavno objavila beograjska »Politika« v rubriki »Med nami«: »V športni rubriki »Politike« sem bral, da prejemá Radosav Krstić, manager FK Vojvodine 300.000 starih dinarjev mesečno, da pa nič ne dela! Koliko utegejto prejemati šele tisti, ki kdaj pa kdaj kaj delajo?«

PIŠE:
ANA KUCELJ
JANEZOVA ČETA
PIŠE:
J. RAVNIK

37. Partizanov ni bilo več videti, kot bi se bili udrl v zemljo. Strmčani so se vrnili v svojo vas in si napravili zasilne strehe nad obokanimi kletmi in nekdanjimi hlevi. Toda niso več mirno spali. Vsak dan je prišla vznemirljiva novica. Začela se je velika ofenziva, po hribih so gorele vasi, na kamionih so med italijanskimi vojaki pogosto stali domačini, ki so jih vozili v vojašnico. Nekatere so potem poslali domov, nekaj so jih postrelili pod grčem, mnogo pa so jih poslali v Italijo. Večkrat so kakšnega moškega ustavili kar na cesti ali na travniku in ga ustrelili.

38. Ljudi se je polasčal obup. Malodušni fantje, ki so bili prej med partizani, so se začeli pojavljati na občini in v vojašnici. Tam so jih zadržali s posebnim namenom. Brezarjevi so vedeli, da so taki odpadniki najbolj nevarni, saj jih je bil na to Nace že prej opozoril. Nikomur niso mogli več zaupati. Tudi v srcih mladih Brezarčkov je nastal velik prelom. Nekaj časa jim sploh ni šlo v glavo, zakaj so se partizani čisto potuhneli in dopuščajo tako nasilje. Še med seboj niso veliko govorili. Vsak je tuhtal po svoje, vsi pa so željno čakali Naceta, da bi jim vse lepo pojasnil.

39. Nekega večera so ležali na podstrešju, ko se je iznenada trikrat oglasila sova. To je bil Nacetov znak. Mirče, ki je bil najmanjši in najbolj gibčen, je zlezal po lestvi v vežo in nato ven. Prihuljeno je tekel do korita in prisluskoval. Vse je bilo mirno, da se je slišalo preževanje krav in volov skozi odprta hlevska okna. Vrnil se je k bajti, bil v dveh skokih na hribček in trikrat tiho zaskoval. Janez in Slave sta med tem obhodila rob gozda in prav tako prišla na dogovorjeno mesto. Šepetaje so pozdravili: »Smrt fašizmu!« Iz teme so slišali odgovor: »Svoboda narodu!«

DOBRO JE, ČE VESTE

V začetku 21. stoletja bomo lahko potovali na Mars in Venero — zatrjuje neki ameriški znanstvenik. Povratna vozovnica za to vznemirljivo potovanje ne bi smela biti dražja kot 1500 dolarjev, pravi omenjeni učenjak.

Alkoholizem v ZDA. Zvezna zdravstvena služba v ZDA je nedavno sporočila, da je v tej državi šest milijonov 500.000 alkoholikov in da se njihovo število poveča vsako leto za približno 200 tisoč. Po tem sporočilu skokovito raste število alkoholikarj med poročenimi ženami srednjih let.

Navodilo za podaljšanje življenja. V Mladenovcu živi verjetno najstarejši Jugoslovčan. 112-letni Miodrag Bojić. Iz cerkvenih knjig je razvidno, da se je rodil 20. februarja 1856. leta v Plješivici. Bojić ni videti tako zelo star.

Mihailo Marić: ZA KULISAMI EMIGRACIJE

»Južnoslovenski demokratski savez«

Ko sem se peljal v Nemčijo, seveda nisem mogel vedeti, da so za Nenada Petrovića v marcu 1966 prišli hudi časi. »Azila« ni dobil in bil je v nevarnosti, da se bo moral izseliti v Kanado. »Chief« Kasalović mu je svetoval, naj se raje obrne na kakšno izmed »naših« emigrantskih organizacij, ki bodo izposlovali, da bo ostal v Nemčiji. Tako so mu svetovali tudi drugi predstojniki, vendar so se njihovi nasveti nekoliko razlikovali. Tako na primer mu je Kasalović dejal, naj takoj piše

nekemu Slobodanu Stankoviću, »chief« Predrag Prica pa je potem prezirljivo rekel: »Kakšne mu Stankoviću neki! To je nekdanji ljotičev, ki je osnoval JDS. Bolje bo, če se obrne na Ratka Parežanina, Jašo Ljotića ali Milana Fotića. Ti so pravi Srbi.«

»Pomoč« emigrantskih organizacij

Nekdanji major Marinčević je svetoval Petroviću, naj nemudoma piše Roku Kaleb, ki da »odlično stoji pri nemški policiji, po funkciji pa je generalni sekretar Južnoslovenskega demokratskega saveza«.

Deset let po vojni so gledali dokumente pripadnikov

M. S. O., v kateri je bila večina jugoslovanska: ljudje, ki so po ujetništvu ostali v Nemčiji in potem oblekli uniforme najemniške vojske. Ugotovili so, da želi britansko poveljstvo obdržati samo ljudi do določene starostne meje: 45 let. Tisti Jugoslovani, ki so tako postali odvečni, so se obrnili na »svoje« emigrantske organizacije. Te so se sicer kar same ponujale, da pomagajo.

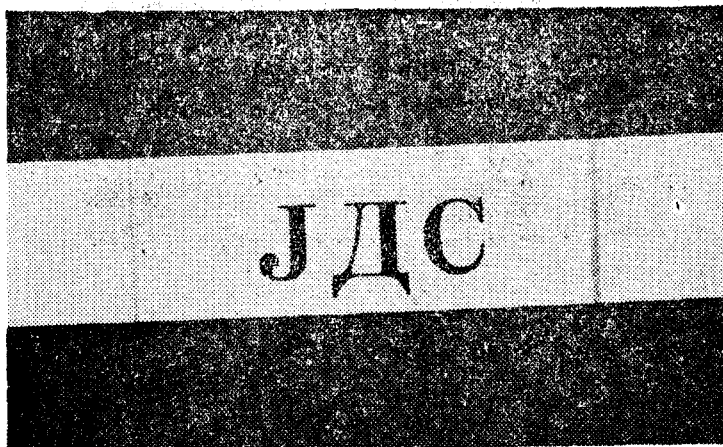
Emigrantske organizacije so najprej »pomagale« s ponarejenimi dokumenti: z dvema pričama so »pomlajevali« ljudi, tako da se je nekdo namesto leta 1910 rodil leta 1920 in lahko ostal v M. S. O. Toda leta so minevale, ljudje so se starali, nekateri med njimi so imeli že šestdeset let, in morali bi priti do pokojnine. Toda za pokojnino niso imeli let, kot pravimo. Dejansko so jih imeli, po ponarejenih dokumentih pa ne... Takšna usoda je med drugimi doletela nekoga Antica iz Svetožareva in Ovičetina Pantića iz Bijeljine.

Stari emigranti novačijo

Nenad Petrović ni dolgo čakal: kmalu je dobil tri pisma in v vseh so mu ponujali pomoč. Odlučil se je za Južnoslovenski demokratski savez, ki je izdal lista »Srpski vidici« in »Hrvatska zora«. Pisal mu je Roko Kaleb ter mu na dveh tipkarnih straneh dajal nasvete, ga vabil, agitiral za JDS. Petroviću, ki mu je bil pojasnil svoj položaj, je Kaleb priporočil odvetnika Uzorico, »ki opravlja vse posle z nemškimi oblastmi na splošno zadovoljstvo našega članstva«.

Kaleb je tudi pisal, da članstvo v protikomunistični organizaciji JDS olajšuje težave pri potegovanju za »azil«, zato »bi se morali včlaniti v našo zvezo, katere osnova je demokratsko vsejugoslovanska«, v čemer se razlikuje »od nekaterih drugih skupin, ki so se že kompromitirale«.

Na koncu, kjer so bile besede o »radovednem pričakovanju odgovora«, je bil podpis z dodatkom: »Generalni tajnik JDS«. Petrović mu je takoj odgovoril

Letak JDS, ki ga je Petrović dobil takoj po vpisu v organizacijo

Glasili JDS »Srpski vidici« in »Hrvatska zora«

v München: »Rad bi se vpisal v Južnoslovenski demokratski savez, vendar morate razumeti, da sem zelo zainteresiran za vašo pomoč glede pridobitve azila...«

Emigrantske organizacije namreč postavljajo za pogoj članstvo, sicer ne pomagajo. Tako je Roko Kaleb v naslednjem pismu iz Münchna poslal Petroviću pošto nakaznico za poravnavo članarine ter obrazec za pristop v JDS, »ki ga mora vsak naš novi član obvezno izpolniti«. Petrović je izpolnil obrazec in nakazal po pošti deset mark: tako je postal član Južnoslovenskega demokratskega saveza.

V pismih je Kaleb svetoval Petroviću, naj si nekaj izmisli, da bi nemške oblasti obnovile postopek, »tako da bi izselitev razveljavile in jo spremenile v azil«. To naj bi bilo nekaj novega, česar v Zirnendorflagerju Petrović ni povedal oziroma kot je pisal Kaleb, »to bi moral biti kakšen močan dokaz vaše protikomunistične osebnosti«.

Napaka

»prostovoljnega emigranta«

Dotedanji uspehi so Petrovića nekako prevzeli in včasih je bil premalo pazljiv. Takšen

je bil tudi zaradi naveličanosti, zakaj čimprej bi se rad vrnil v domovino. Zato se je dolgo ubadal s tem, kakšen dokaz za svojo protikomunistično dejavnost naj si izmisli.

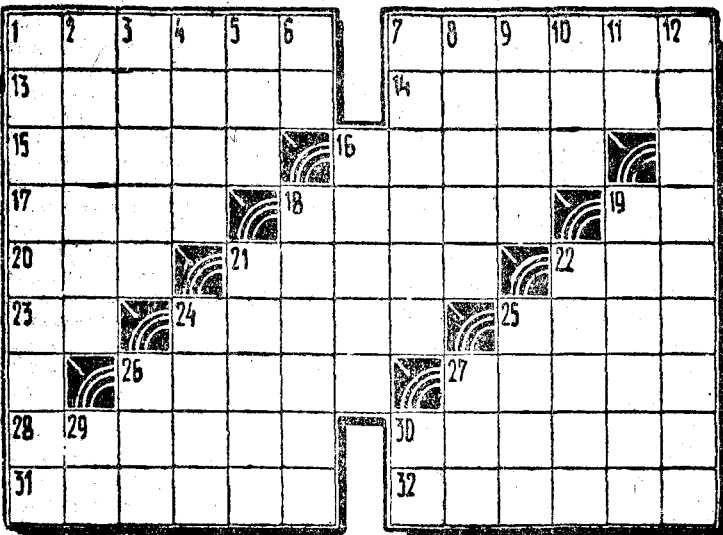
Naposled se je čez nekaj dni spomnil primera, zaradi katerega je — še tedaj, ko je bil v Beogradu — neki nasilnež dobil nekaj dni zapora. V kavarni »Smederevo« je razgrajal, zmerjal ljudi, razbijal in nadlegoval ženske. Petrović je sklenil primer »politično pobarvati« in ga pripisati sebi. Pisal je generalnemu tajniku JDS Kaleb, da bi morda za pridobitev azila zagledalo dejstvo, da ga je beograjski sodnik za prekrške obsodil na devetdeset dni zapora — iz političnih razlogov. »Pisal sem mu, kako sem v tisti kavarni na vsa usta zmerjal komunistem in režim v Jugoslaviji...«

To je bila huda napaka »prostovoljnega emigranta«.

Generalni tajnik JDS Roko Kaleb je spretno izkoristil Petrovićevo izjavo v pismu. Najprej je odgovoril, da bo to zadosten razlog za obnovo postopka, vendar pa mora s pomočjo prijateljev in znancev dobiti iz Jugoslavije kopijo obsodbe ali kakšen drug dokument o zadevi.

(Nadaljevanje prihodnjič)

KRIŽANKA

slavnega filmskega igralca Novarja. 27. pregovor, 28. posoda za rože, 30. izraz za zvezo, celoto, npr. gorski... 32. enaka soglasnika, 33. španski izraz za ravnicu v Južni Ameriki, 35. oseba iz Tavčarjevega romana »Visoška kronika«, 37. čez čer penca se voda, 39. mitološki raj pri Grkih, 41. razpored vojaških enot druga za drugo, 42. kraj v Gornji Savinjski dolini, kjer je bilo partizansko letališče.

NAVPIČNO: 1. gozdno brijun, je v Savinjski dolini, prizorišče, pogostih bojev in zatočišč partizanskih enot, 2. ime črke, 3. doba, 4. enak, raven, 5. star avstrijski denar, 6. južni sadež, 7. 2. in 7. črka abecede, 8. rukanje jelena, 9. slovaški književnik, bil je med prvimi člani KP Čehoslovaške (Frano, 1903—1955), 10. desni prirok Donave na Bavarskem, 11. slikar samouk, preprost umetnik, 12. okuženje, 16. pripadnik germanskega naroda, 19. pripadnik nekdanjega društva »Skala«, 21. edini slovenski minister v Avstro-Ogrski, delegat na mirovni konferenci v Parizu 1918 (Ivan, 1876—1925), 26. vrati na koncu njive (množ.), 28. italijansko mestece med Benetkami in Trevisom, 29. majhna reka pri Rio de Janeiro, 31. krilata žival, 34. japonski telovadek, ki je uspešno nastopal na olimpiadi v Rimu, 36. skandinavski bogovi, 38. nemški predlog, 40. začetnik največjega slovenskega pisatelja.

RESITEV PREJŠNJE KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. Jones, 6. Glin, 12. Ukana, 13. Menart, 14. Rubin, 15. aga, 16. IL, 17. poljanje, 19. AVA, 20. Maro, 21. AN, 22. oris, 23. Aci, 24. Ivančič, 26. RI, 27. krč, 28. Rajna, 30. ojnice, 32. Alain, 33. Kaimik, 34. Vanka.

VODORAVNO: 1. partizanska brigada, ki je bila ustanovljena pred 25 leti, 12. IX. v Kočevju, 7. pokrajina zahodno od Ilirske Bistrice, ki je bila v celoti partizanska, 13. zvezna država v ZDA ob Tihem oceanu, 14. priimek komandanta II. brigade KNOJ, danes republiški sekretar za notranje zadeve (Slavko, part. ime Dušan, 15. partizanski priimek Borisa Kidriča (Peter), 17. duhovni in posvetni postlavar islama, Mohamedov naslednik, 18. inicialki slov. dirigenta, 20. gorski hrbe, gorsko sieme, 22. nasprotno od desne, 23. organ vida, 25. ime nekdanjega

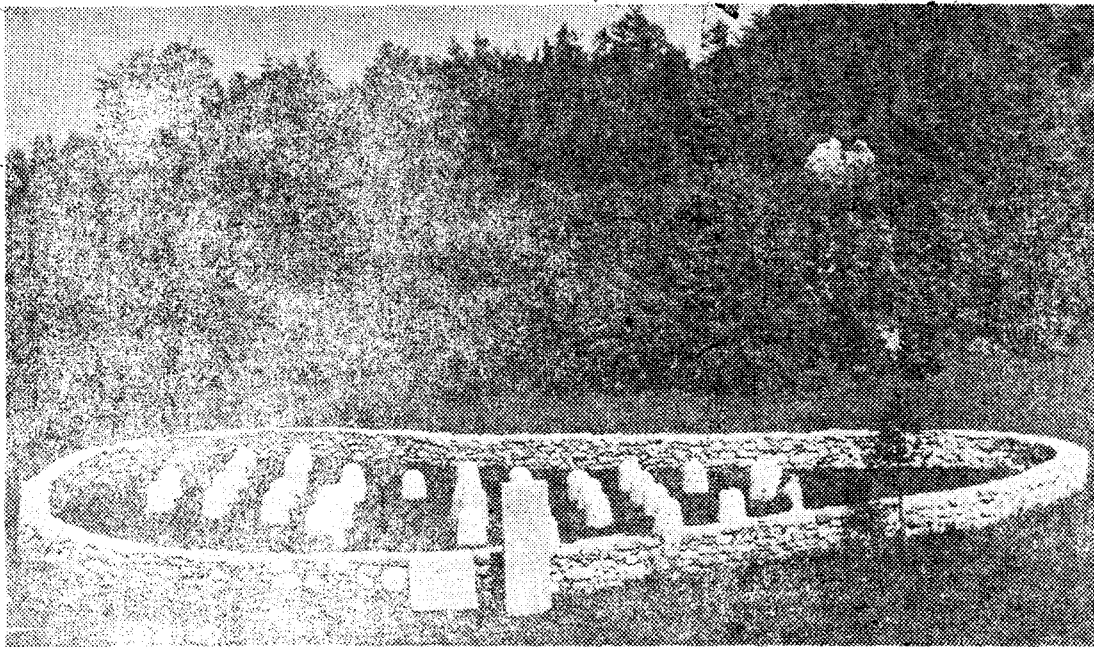
Ljudje pravijo, da bi mu prisodili največ 90 let. Bojić zelo dobro vidi, sliši, ima prav dober spomin, pa tudi hodi dobro in brez tuje pomoči. Na vprašanje časnikarjev, kako mu je uspelo, da je ohranil tako dolgo življenje in da je še vedno tako čil, je odgovoril: »Najprej: to je nekako v naši družini. Moj oče je ucajal 88, mati 90 let. Tudi moj brat, ki še živi, je že prekorachil 90. leto. Dozdeva pa se mi, da se moram za dolgo življenje zahvaliti prehrani in svojemu mirnemu temperamentu. Odkar pomnim, pijem kozje mleko, jem sir, jajca, smetano in zelenjavo. Mese nisem nikdar ne cenil ne kdove koliko užival. Vse življenje nisem delal nič drugega kot pasel ovce ter vedno živel na čistem zraku. Nikdar nisem bil živčen in nagel. Vedno sem bil umerjenega značaja, vse sem opravljal počasi, nikdar se mi ni mudilo. To je recept, ki bi ga priporočil za podaljšanje življenja vsem in vsakomur.« Lep recept, žal ne moremo vsi Jugoslovani pasti ovce, pa tudi kozjega mleka bi bilo za vse Jugoslovane premalo... Bojić se je dvakrat oženil, prvič s 40. letom, drugič ko mu je bilo 65 let; tedaj si je »omislil« 20-letno ženko Mitro, s katero je imel pet otrok, zadnjega, ko mu je bilo že 84 let... Mitra pravi v šali, da se mora Miodrag zahvaliti za dolgo življenje tudi svojemu drugemu fantovanju...

Kitajska bo imela ob koncu tega stoletja milijardo prebivalcev — napoveduje britanski inštitut za mednarodne zadeve. Zdad narasča prebivalstvo v tej deželi za 2 odstotka na leto. 1965. leta je bilo po britanskih virih v LR Kitajski okrog 750 milijonov prebivalcev.

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana. Beethovnova 30 — Tisk in kletje: CJP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 dinarjev oziroma 18 N-din — Posamezna številka stane 40 din oziroma 40 N-par. Za inozemstvo stane »TV 15« 30 N-din — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pritličje, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-801, tiskarstvo in novinarji 22-313, uprava 72-607 — Rokopisov ne vračamo.

Ob samotnem brezimnem grobu...

Partizansko pokopališče na Vojsčici, v bližini Vojskega nad Idrijo, kjer je pokopanih 305 partizanov

Ob zori so se sledovi senc v obrisih že poznali. Temnozeleni smrekove vrhove je obilila jutranja zarja. Nastopila je trpka tišina, sekunde so se raztezale v minute. Na bližnjem obzorju si opral celade — tuje! Ze so rezki strelj prekinili mučno tišino; vse naokrog je zadisalo po smodniku. Ptiki na vejah so vztrepotali in zbežali...

Za smrekovimi drevesi si se s tovariši kleno branil. Nenadoma ti se puška zdrknila iz rok in boleče si se oklenil svoje rane. V duhu si preletel svoje življenje vse do detinstva. Verjeti nisi mogel resnici, zapadel si v blodnje in zopet k zavesti in umiril si se šele tedaj, ko je z modrega neba posijalo sonce v slovo. Šele zvečer, v somraku, se je vrnilo nekaj zvestih tovarišev. Poločili so te v objem zemlje in se s tesnobnim srcem poslovili. Odlšli so v temno sivino, čutili so, da je tudi to del njihove usode. Ostal si za vselej v svojem poslednjem domu.

Tvoj grob je v neskaljeni prirodi. Nevihte nastajajo tam, a nikoli ne na skrivaj. Vselej se prej stemni nebo. Oblaki menjajo odtenke barv iz trenutka v trenutek. Iz dolin se sunkovito, s silovito naglico dvigajo meglice, ki so čedalje bolj grozeče.

Tu gori se najprej pojavijo sapice, ki se polgrajajo z listi. Sledi jim veter, ki upogiba grmičevje in veje dreves, nato vihar maje mogočna drevesa in jih ruje. Nebo se spoji z zemljo v nepregledni, temačni sivini, s silovitim bliskanjem in grmenjem. Ko priroda strese svojo jezo, se oblaki poslovijo, nad tabo je zopet modro nebo. V daljavi se še mavrica v treh barvah poslavlja in zavladava mir.

Ob dnevu mrtvih te nekateri pomilujejo. Mnogim, bližnjim in daljnim znancem zagorijo svečke, a tudi nate nismo vsi pozabili. Narava ti je še najbolj zvesta. V tisočih odtenkih, od škrlatno rdeče do blede zelene barve ti krasi priroda poslednji dom. Jutranje in večerne sončne zarje te pozdravljajo. Prav zato, ker si navidezno tuj in pozabljen, si nam še bolj drag in blizu. Tudi bodoči, pozni rodovi, ki jim bo tvoja vera draga, se bodo vračali k tebi in iskali tvojih kali. In jih gojili, da se bodo razrasle in vzcvetele, da jim bo nekoč sonce bolj milo sijalo. Tegobne in človeku sovražne duhove bodo potisnile daleč nazaj v zgodovino, tako da bo človek srčno pozdravljaj človeka, ki bo ljubil jasno.

LUDVIK CENCIĆ

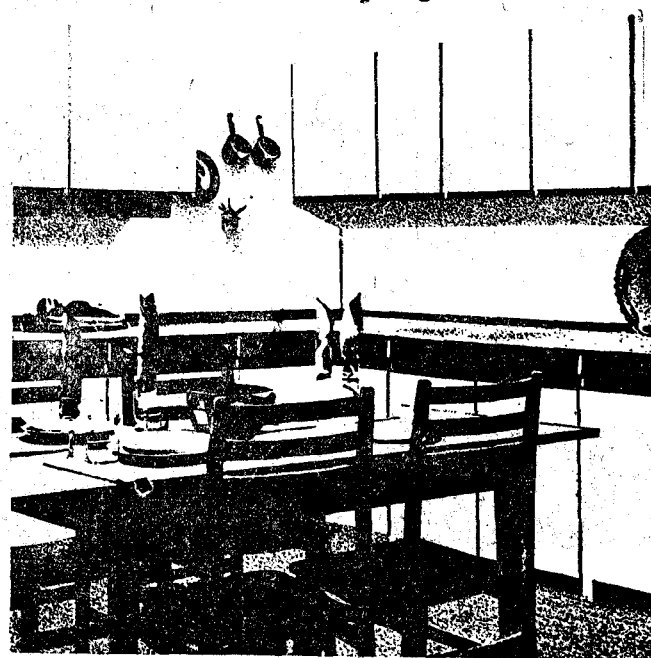
BORGEM,

ki dobe stanovanja nudimo vso opremo na KREDIT do

1.000.000 SD

brezporokov in pologa

SLOVENIJALE